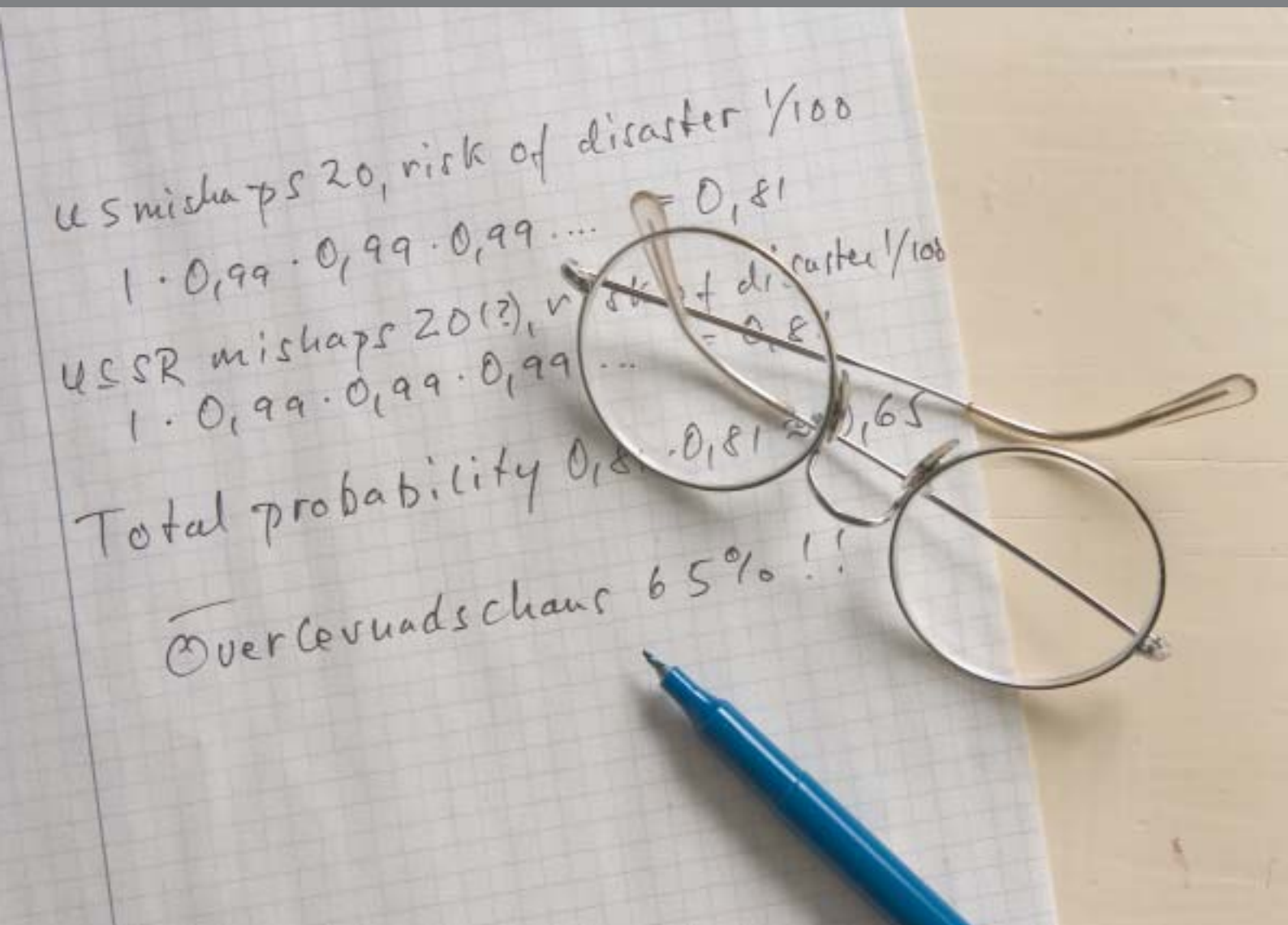

Läkare mot kärnvapen

Informationsblad - Svenska läkare mot kärnvapen (SLMK) - Danske læger mod kernevåben (DLMK)
Newsletter - The Swedish and Danish Sections of IPPNW,
International Physicians for the Prevention of Nuclear War

Nr 94 OKTOBER 2003

Hur stor är risken?

Läs Alan F. Phillips

Twenty Mishaps That Might Have Started Accidental Nuclear War
om risken för kärnvapenkrig av misstag (sid 22).

Summary in English

The most unacceptable disaster is not as unlikely as we might believe; this conclusion concerning the risk of nuclear war by mistake is reached by Alan F. Phillips. In a thought-provoking article "Twenty Mishaps That Might Have Started Accidental Nuclear War", dr Phillips shows that the risk during the last 50 years has been far from negligible.

The only way to eliminate this risk is to abolish all nuclear weapons.

Against this background you should read the leading article of this number, "The Contagious Nuclear Weapons". Chairman Gunnar Westberg states that the responsibility for the nuclear weapons proliferation falls heavily on the official NW states.

In an open letter in the Danish paper Dagbladet Information, DLMK member Niels Dahm criticizes NMD (National Missile Defence), another risk factor for nuclear proliferation.

How can we act to promote disarmament, individually and in groups? This important question was addressed at a three day seminar on Åland in the Finnish archipelago. Some of the advice to the participant doctors and students were: educate yourself in nuclear weapons matters, use your professional knowledge to inform other people and, finally, believe in yourself and in what you are going to say.

ULF KÖNIG,
JAN LARSSON

DLMK/SLMK – presentation

Läkare mot kärnvapen är en kvartalstidskrift som ges ut av föreningen **Svenska läkare mot kärnvapen (SLMK)** och **Danske læger mod kernevåben (DLMK)**. SLMK har ca 5 000 läkare, medicinstudenter och stödpersoner som medlemmar; DLMKs medlemsantal är ca 475. Föreningarna är de svenska och danska grenarna av **International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW)** med ca 150 000 läkare i ca 50 länder som medlemmar. SLMK, DLMK och IPPNW är politiskt och religiöst obundna organisationer med målet att avskaffa kärnvapnen genom att sprida saklig information om kärnvapnens medicinska effekter. IPPNW har huvudkontor i Boston och leds av en ordförande ("president").

Författaranvisningar

Redaktionen välkomnar manuskript som behandlar SLMKs/DLMKs arbetsområde. Skriv med **dubbelt radavstånd**, max fem A4-sidor. Bidragen tas dock helst emot via e-post, gärna som bifogat Word-dokument. Det går även bra att skicka texten på diskett/cd. Bifoga gärna foton (papperskopior och diapositiv går båda bra; gärna i färg). Fäst inga gem på foton och skriv inget på dem, ej heller på baksidan – sätt istället en nummeretikett på baksidan och bifoga bildtext separat. Skicka gärna med ett foto av författaren/författarna. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera och korta bidragen. Tiden från manusstopp till postdistribution har kortats till en månad för att tidningens innehåll ska bli färskare. Detta kräver att **tidpunkten för manusstopp iaktas strikt**.

Omslagsbilden

Omslagsbilden syftar på artikeln "Twenty Mishaps ..." på sidan 22 och vill illustrera effekten av flera tillbud som var för sig kunde ha lett till kärnvapenkrig av misstag. Den ackumulerade risken blir chockerande stor.

Foto: Denny Lorentzon

JL & UK

Utgivningsplan

Nr	Manusstopp	Distribution
95	10/11 -03	december
96	1/2 -04	mars
97	1/5 -04	juni
98	1/9 -04	oktober

SLMK

Svenska Läkare mot Kärnvapen

Informationsblad nr 94, oktober 2003
ISSN: 1400-2256 Upplaga: ca 6 000 ex

Ansvarig utgivare:

Jan Larsson
Linnégatan 2 G
753 32 UPPSALA
Tel 018-14 62 12
E-post:
jan.larsson@slmk.org

Red för detta nr:

Jan Larsson och
Ulf König

Tryckeri:

Luleå Grafiska
Luleå

Grafisk red. & formgivn:

A Stenbergs Text & Form AB
Box 52
590 70 LJUNGSBRO
Tel: 013-651 81
Fax: 013-666 60
E-post: anita.stenberg@slmk.org

Manusstopp för nästa nr (95): 10 november 2003
Manus till nästa nr skickas till: Jan Larsson (adress ovan)
Prenumerationsärenden handläggs av kansliet i Perstorp, adr se sid 3.

Tryckt på miljögodkänt papper.

SLMKs ordförande

Gunnar Westberg
Solbänksgratan 9
413 19 Göteborg
Tel: 031-82 63 92 (b)
Tel även: 031-82 86 92 (b)
Tel: 031-342 25 16 (a)
Tel: 031-342 10 00 pers.sök (a)
E-post:
gunnar.westberg@slmk.org

Kanslichef

Klas Lundius
Häkantorpsmölle
284 91 Perstorp
Tel: 0435-351 58
Fax: 0435-353 27
Mobiltel: 070-520 83 58
E-post:
klas.lundius@slmk.org

**Läkarfonden för
Förebyggande av
Kärnvapenkrig**

Postgiro: 90 10 90 – 1

Medlemsavgift 2003:

275 kr resp 100 kr (stud),
sätts in på pg 90 10 90 – 1
Prenumeration på "Läkare
mot kärnvapen" ingår.

SLMKs hemsida:

www.slmk.org

IPPNW:s hemsida:

www.ippnw.org

* * *

Landsnummer – telefon:

Sverige: 0046 -
Danmark: 0045 -

Se sid 34.

De smittsamma kärnvapnen	4
Svensk ledarsida – Gunnar Westberg	
DLMK	
Missilforsvaret	5
Niels Dahm	
Formandsberetning for året 2002–03 i DLMK	6
Povl Revsbech	
Beretning fra International Councilor	8
Anton Aggernæs	
Seismisk ændring i nuclear politik	11
Ur <i>Vital Signs</i> , IPPNWs Nyhedsbrev, maj 2003 af Bernard Lown	
Nordkoreas kärnvapen, kärnvapenspridning och humanitär hjälp	12
Gunnar Westberg reflekterar kring detta	
"Vårt jobb är att försvara USA"	14
Det är Donald Rumsfelds ord i rubriken till denna artikel om minikärnvapen skriven av Claes Andreasson	
Seminarium om kärnvapen	16
Mats Hogmark ger en intressant rapport från kursen i kärnvapenkunskap som arrangerades på Åland i september	
MITTUPPSLAGET	18
Bildsvit från Ålandskursen	
Kultur des Friedens	20
Anneli Schmauch rapporterar från en konferens i Berlin	
Twenty Mishaps That Might Have Started Accidental Nuclear War	22
Alan F Phillips redovisar en studie om 20 olika tillbud som kunnat orsaka ett kärnvapenkrig av misstag	
Missilförsvar i papperskorgen	28
Claes Andreasson förmedlar åter nyheter och röster från Alaska och platsen för de nya missilförsvarsanläggningarna	
Prestigefyllt pris till Sascha	29
Natohögkvarteret i Bryssel	30
Martin Tondel skriver om IPPNWs dialogseminarium där i maj	
Pressmeddelande från SLMK i anledning av mordet på utrikesminister Anna Lindh	31
Internationell utblick	32
Redaktör Inge Axelsson	
SLMK uppvakter Rysslands ambassadör	33
Meit Krakau, Hans Levander och Leonore Wide var med	
DLMKs bestyrelse	34
Valberedningens förslag till SLMKs styrelse 2003–2004	35
BAKSIDAN	
Kallelse till höstmötet i Umeå 5–7 december	36

De smittsamma kärnvapnen

Kärnvapenmakterna säger "Vi måste behålla kärnvapen för vår egen säkerhet". Vissa kärnvapenmakter säger: "Vi förbehåller oss rätten att använda kärnvapen, när detta är militärt nödvändigt". De länder som ser en risk för att komma i konflikt med en kärnvapenmakt säger "Enda sättet att stå emot är att vi också skaffar kärnvapen".

Avtalet mot spridning av kärnvapen, NPT, Non-Proliferation Treaty, har varit en stor framgång. Under åren innan avtalet skrevs under år 1968 räknade man med att inom ett par decennier skulle de fem kärnvapenmakterna (Kina, Frankrike, Sovjetunionen, Storbritannien, USA) ha fått sällskap med ett dussintal nya. Så blev det inte. Bara Israel, Indien och Pakistan tillkom, länder som hela tiden stod utanför NPT och dess kontrollorgan IAEA. Men nu hotar avtalet att falla sönder. Det är troligt att vi får se både kärnvapenspridning, kärnvapenanvändning och kärnvapenterrorism under det närmaste decenniet, om inte utvecklingen stoppas.

I NPT-avtalet förbehöll sig de fem kärnvapenmakterna ensamma "rätten" att tillverka och inneha kärnvapen, men utlovade samtidigt att man skulle arbeta med inriktning på att avskaffa alla sina kärnvapen. Detta löfte har åtminstone USA och Ryssland övergett när man numera talar om att man avser att behålla kärnvapnen "för överskådlig tid".

I anslutning till NPT-avtalet finns också en "NPT-regim". I denna ingår bland annat löften givna av kärnva-

penmakterna i FN:s säkerhetsråd – dom är ju alla medlemmar där – om att inte använda kärnvapen mot länder som inte själva har kärnvapen eller är allierade med en annan kärnvapenmakt. USA har klart övergett denna utfästelse. Den nuvarande statsledningen har i Nuclear Posture Review placerat kärnvapnen som en del av sina strategiska resurser utan att inskränka dess användning med hänsyn till avtal eller löften. President Bush senior hotade redan vid Gulf-kriget för drygt tio år sedan att använda kärnvapen. Ryssland har också övergett sin tidigare "no first use"-doktrin. Officiellt avser man dock bara att använda kärnvapen när fosterlandets överlevnad är hotad.

Storbritannien sade också inför kriget mot Irak att man kunde tänka sig att använda kärnvapen "when the condition is right". Det är anmärkningsvärt att detta brott mot internationell lag inte lett till att Tony Blair ställs inför förhör i underhuset.

Under Koreakriget 1950–53 och många gånger därefter har USA hotat att använda kärnvapen mot Nordkorea. Dessa hot är kanske det starkaste skälet till att Nordkorea utvecklat och

nu återupptagit sitt kärnvapenprogram. Se vidare artikel om Nordkoreas kärnvapen på annan plats i detta nummer!

USA och Storbritannien anföll Irak, som man visste inte hade kärnvapen, men anfäller inte Nordkorea, som kanske har några användbara kärnladdningar. Detta tas i många länder som ett bevis på att ett litet land kan avskräcka från anfall genom att ha kärnvapen! Israels ostraffade kärnvapeninhav ses som ett ytterligare bevis på att kärnvapen ger trygghet för ett litet land! I längden går det knappast att undgå att Israels grannar i Mellanöstern smittas av kärnvapenberoendet.

Nordkorea kan alltså ses som ett land som utvecklar och skaffar kärnvapen på grund av det amerikanska hotet med kärnvapen. Från Nordkorea kan smittan spridas vidare. Om landets nukleära program utvecklas som man fruktar kommer man inom ett decennium att kunna sälja varje år 20–40 plutoniumbaserade atomvapen och kanske ytterligare ett antal baserade på uran! Missiler med betydande räckvidd kan man också erbjuda. Iran och Pakistan har redan köpt. Efter

USA:s anfall på och ockupation av Irak känner sig åtminstone Iran och Syrien oroliga. Står vi näst i tur? Om Nordkorea får fart på sin kärnvapenproduktion förefaller det troligt att Iran och Syrien och förmodligen flera andra länder är intresserade av att sätta kärnvapen som stridspetsar på sina missiler. Priset är tydligen inget problem. Hur skall man sedan kunna hindra att kärnvapensmittan sprids vi-

dare till terrorister som ser fienden i Washingtons White House eller Londons parlament?

Om vi inte visste det förut ser vi här att kärnvapen är smittsamma. De kan orsaka "The last epidemic".

En förutsättning för att stoppa epidemin är att "smittkällorna", kärnvapenmakterna, ändrar sitt beteende. Kärnvapenmakterna måste leva upp till

sina högtidliga åtaganden, att avskaffa alla sina kärnvapen. Innan kärnvapen avskaffar oss.

Hur det skall gå till, hur det skall övervakas, allt är beskrivet flera gånger. Problemet är bristen på politisk vilja. Orsaken till detta är bristande kunskap hos människorna.

Där är vårt ansvar.

GUNNAR WESTBERG
Ordförande SLMK

DLMK

Missil- forsvaret

Den danske regering har opfordret til debat om missilforsvaret til udgangen af april. Regeringen har ifølge medierne allerede valgt side, står last og brast med USA, og vil lægge sig ind under det amerikanske missilskjold, vil tillade opgradering af radaranlægget i Thule.

Missilskjoldet er ikke et „fredens projekt“, som udtalt af statsminister Anders Fogh Rasmussen, men en del af USAs doktrin, *Nuclear Posture Review*, om at sikre sig uindskrænket globalt militært herredømme, ligesom retten til „forebyggende krig“ – også med atomvåben. Et overherredømme over verden (incl. at sikre sig sine olieforsyninger) påberåbende sig at være Guds eget land, „de gode“.

Missilskjoldet vil ikke bringe øget sikkerhed, det er sandsynligvis ganske

ineffektivt, og vil koste enorme pengesummer, der kunne bruges i fredens tjeneste og til at hjælpe verdens nødlidende.

Projektet rummer fare for oprustning, ikke mindst af atomvåben i Rusland og Kina. For et par år siden påpegede *Svenske Læger Mod Kernevåben*, at missilskjoldet ikke var rettet mod „Slyngelstaterne“, men netop mod Rusland og Kina!

Flere navngivne indflydelsesrige personer tilknyttet Bush-administrationen har store poster og aktieandele i det amerikanske militærindustrielle kompleks, således at indflydelsen herfra på centraladministrationen er sikret.

USA, der tegner sig for 1/4 af verdens energiforbrug (som 1/25 af verdens befolkning) og forureningen derfra,

vil ikke ratificere Kyoto-protokollen (om drivhusgasse), og har ikke villet ratificere yderligere 9 internationale overenskomster, bl.a. CTBT (atomprøvestop), ABM-traktaten (forbud mod missilforsvar), NPT (ikke-spredningstraktaten om atomvåben), og landminetraktaten.

USA vil sikre sig selv, hvoraf følger, at alle andre må leve i usikkerhed.

Danmark – og Grønland – bør ikke være et redskab for USA, og bør sige klart nej til USAs missilforsvar og aggressive politik.

Niels Dahm
Avernakø
5600 Faaborg

Bragt som læserbrev i Dagbladet Information i maj 2003

Formandsberetning for året 2002-03 i DLMK

Af Povl Revsbech

Irakkrigen

I det år, der er gået siden sidste landsmøde, er der ikke sket så meget på atomvåben-området. Den største begivenhed har været Irak-krigen, som startede 20. marts og officielt sluttede 1. maj i år. Vi husker alle optakten til krigen: Hvordan præsident Bush og premierminister Blair talte om de mange masseødelæggelsesvåben, som Saddam Hussein og hans militær rådede over, og at de udgjorde en trussel ikke bare mod de nærmeste nabolande, men også mod selvste USA. Irak blev af FN's Sikkerhedsråd beordret til at gøre rede for, hvad der var sket m.h.t. destruktion af de kemiske og bakteriologiske våben, som landet notorisk har rådet over og brugt, i hvert fald, hvad angår kemiske våben (i krigen mod Iran og mod det kurdiske mindretal i nord). Våbeninspektørerne, som var udvist af Irak i 1998 kom på banen igen under ledelse af den svenske diplomat Hans Blix. De irakiske myndigheder viste tøven imødekommethed overfor inspektørerne, der bad om mere tid for at løse den svære opgave: At fremkomme med dokumentation for, at Irak ikke længere besad masseødelæggelsesvåben. Vi husker, at Sikkerhedsrådet ikke kunne opnå konsensus om hvorvidt Irak og Saddam Hussein skulle straffes militært for ikke at have overholdt de pålæg, som Sikkerhedsrådet havde udstukket i årene siden den 1. Golfkrig. Også EU stod stærkt splittet på spørgsmålet. Som bekendt gik vor egen regering ind for at støtte Bush's og Blair's krig, efter i månedsvis at have fremhævet, at Danmark følger "FN-sporet". Da dette spor endte "blindt", endte det forudsigeligt med, at DK gik ind i koalition-

nen. Selv om vort militære bidrag blev beskedent markerer det en ny og overraskende udvikling i vor sikkerhedspolitik, fordi det er første gang siden FN's oprettelse, at DK gik i krig med en anden nation uden et tydeligt FN-mandat. Et sådant forelå ved de tidligere krigsengagementer i Kosovo, Bosnien og i den 1. golfkrig.

Forud for krigen (i februar og marts) var der, som alle husker, store demonstrationer i alle større danske byer. Virkeligt mange ønskede at udtrykke deres modstand mod krigen. Hermed ønskede vi ikke at holde hånden over Saddam, men fordi fredelige løsninger næsten altid er at foretrække for voldelige sådanne, som kan forventes at skade civilbefolkningen hårdt. Vi rundsendte rapporten fra MEDACT m.fl. om de sundhedsmæssige og miljømæssige påvirkninger, som en ny og langvarig krig mod Irak ville få for civilbefolkningen. Desværre skrev ingen aviser om rapporten, først da en gruppe københavnske læger fremsendte et indlæg mod krigen med reference til den FN-rapport, som også MEDACT rapporten byggede på, skete der omtale i medierne af disse kritiske synspunkter. Mit eget indlæg til Ugeskriftet for Læger den 17. februar gav anledning til en debat med en politisk-konservativ kollega, som ønsker DLMK og IPPNW hen, hvor peberet gror!

Efter krigens officielle afslutning ser vi et irakisk samfund, som er svært dysfunktionelt og som nu skal opbygges fra bunden. Der er næsten daglige angreb på amerikanske soldater med relativt store dødstal på begge sider til følge. Danske journalister rapporterer tilbage, at stemningen blandt befolkningen er eentydig: Der

er glæde over at være sluppet af med Saddam, men nu må amerikanerne og englænderne godt rejse hjem igen. Samtidigt hører vi også om afsløring af massegrave og beretningen fra de mange, som har været i kløerne på Saddam's sikkerhedspolitik. Og endnu har de specielle eftersøgningshold ikke fundet holdepunkt for de masseødelæggelsesvåben, som var den officielle begrundelse for krigen. Men, beroliges vi, de skal nok dukke op, fordi Saddam jo aldrig redegjorde for afskaffelse af dem!

Atomvåbenområdet

På dette området er der ikke sket meget nyt siden sidste landsmøde. Dog har Nordkorea i efteråret 2002 udmeldt sig af NPT, altså Non-Proliferation Treaty, på dansk kaldet Ikke-spredningsaftalen, og samtidigt smidt atom-inspektørerne fra IAEA ud af landet. Disse inspektører havde netop til opgave at sikre, at Nordkorea ikke brugte sine atomreaktorer til at fremstille Plutonium. Hele verden ser med den største bekymring på denne udvikling, idet den kan destabilisere hele Korea-halvøen og få konsekvenser for sikkerhedspolitikken i Japan og Kina. USA har svaret igen ved at søge landet yderligere isoleret og indefryse nødhjælp til landet, mens Nordkorea på sin side har forlangt først to-sidede forhandlinger med USA, men siden er gået med til sekskantede forhandlinger omkring sin atomvåbenpolitik, som landet åbent indrømmer, at man har. Internationale iagttagere af Østasien vurderer, at

Mere end 1 mill. nordkoreanere fejrer 11. jan. 2003, at Nordkorea har trukket sig ud af Ikke-spredningsaftalen (NPT). Reference: "Bulletin of the Atomic Scientists", Sept./Okt. 2003

Kim Jung Il, Nordkoreas leder på livstid, spiller højt spil og ønsker at opnå store indrømmelser fra USA.

Missilskjoldet

Regeringen udsendte i marts i år sin redegørelse kaldet "Missilforsvar og Thule-radaren". I rapporten gennemgås den ændrede sikkerhedspolitiske situation i verden, og at uberegnelige regimer kan tænkes at ville fyre langtrækkende raketter bevæbnet med biologiske, kemiske eller atomare våben af sted mod Europa eller Nordamerika. Et effektivt missilforsvar er derfor påkrævet, mener regeringen. Thule-radaren bør således kunne indgå i missilskjoldet. Socialdemokratiet, SF og Enhedslisten er kritiske men kan ikke mønstre et flertal imod regeringen i denne sag. Regeringen har i forståelse med det grønlandske hjemmestyre i april måned meddelt den amerikanske regering, at Danmark stiller sig positivt overfor amerikanernes ønske om at bruge Thule-radaren til Missilskjoldet.

I de danske medier har der i foråret op til debatten i Folketinget i april måned været en vis debat. Der har været gennemgang af projektets tekniske aspekter, mens de politiske aspekter har været mere sparsomt belyst. Det har mest været ildsjælen Jørgen Dragsdahl, der har ytret sig i debatten. Han forestod også sammen med kollegaen Jørgen Steen Nielsen et tillæg til dagbladet Information den 25. April kaldet "Fredens missiler?" hvori findes fantastisk meget og godt læsestof om Missilskjoldet og Det Amerikanske Århundrede, som vi nu befinder os i.

Udenrigsministeriet oprettede i marts måned et debatforum omkring missilskjoldet, men kun ganske få har indsendt et indlæg, hvoraf jeg vil betegne flere som værende uinteressante og udenfor sagens kerne.

Bestyrelsesmøder og medlemssituationen

Vi har afholdt i alt 5 bestyrelsesmøder, heraf de 4 som telefonsmøder. Der var desværre knas med det sidste tlf.møde den 19. Juni p.gr.a ændringer i TDC's procedurer. Vi er stadig kun

Foto: J. OBBEKJÆR

På billedet ses fra venstre mod højre: Else Torup, Niels Dahm, Harriet Dige-Petersen, Klaus Arnung, Jacob Obbekjær, Anton Aggernæs, Ole Breyen og Povl Revsbech. Billedet er taget i Nyhavn i København. Sandet skyldes et salg fremstød, som Spies Rejser stod for.

få aktive, som driver foreningen, hvilket ikke er holdbart i længden.

Medlemstallet er stadig for nedadgående, i år kommer vi op på max. 400 medlemmer og mister således ca. 70 medlemmer. Sidste år måtte vi vinke farvel til hele 127 medlemmer. Hvis denne nedgang fortsætter, vil foreningen ophøre med at eksistere om 5-6 år eller tidligere. Det er derfor bydende nødvendigt, at vi får vendt denne nedgang til fremgang. Mere herom senere.

På grund af den snævre situation vedr. aktive, er det ikke lykkedes os at finde en ny sekretær, hvilket er påkrævet, da det belaster mit hverv som formand også at skulle passe den vigtige sekretærfunktion herunder at holde medlemskartoteket opdateret.

Foreningen

I årets løb har vi også ændret på foreningens vedtægter. Det er kun 2. gang, siden foreningens start i 1983, at det sker. Foranlediget af et stadigt faldende medlemstal foreslog vi i bestyrelsen vore medlemmer, at medlemskredsen udvides til andre, der er sundhedsfagligt interesserede (altså

ikke nødvendigvis har en sundhedsfaglig uddannelse) og som går ind for foreningens formål. Desuden foreslog vi en udvidelse af formålsparagraffen, således at det fremhæves, at foreningen også arbejder for ikke-voldelig konfliktløsning og for mindsning af skadevirkningerne af krig og krigsforberedelser på sundhed, udvikling og miljø. Vedtægtsændringerne blev vedtaget med stort flertal af de afgivne stemmer, men desværre deltog kun 14% af de stemmeberettigede i afstemningen.

Efterfølgende har Anton Aggernæs i april haft et indlæg om DLMK og IPPNW i bladet "Sygeplejersken", der går ud til ca. 70.000. Der har dog kun været ganske få sygeplejersker, der har indmeldt sig i foreningen. Måske skal vi forsøge et nyt fremstød i bladet og de andre sundhedsfaggrupperes medlemsblade, fordi der må være flere, der er interesserede i de spørgsmål om international sikkerhed og atomvåben, som vi tumler med.

Desuden har der været jubilæumstid for de nordiske delforeninger af IPPNW. Svenskerne kunne fejre 20 års eksistens i 2001, mens nordmændene fejrede deres i nov. 2002,

hvor jeg deltog. Vi fejrede vort eget 20-års jubilæum den 8. marts i år med et møde på Panum-Instituttet her i Kbh. Af økonomiske grunde havde vi reserveret et mindre auditorium, som viste sig at ligge nede i kælderens langt fra indgangen. Det lykkedes dog at få alle deltagere (ca. 30 i alt) dirigeret derned, og efter nogen ventetid fik vi gode foredrag fra Birthe Hansen, Institut for Internationale Studier (tidl. DUPI) om international terrorisme og fra journalist Jørgen Dragsdahl om

Missilskjoldet. Efterfølgende var der livlig diskussion, som desværre måtte afbrydes af hensyn til aftalen med vagtmesteren. Begges indlæg er refereret udførligt i Informationsbladet, no 93.

Afslutning

Det forgangne år har således været ganske begivenhedsrigt og det har ikke været kedeligt at være formand. Dog er den fortsatte nedgang i

medlemstallet stærkt bekymrende. Somme tider tænker jeg på, om det virkelig er nødvendigt med en atombombeeksplosion over beboet område i f.eks. Indien eller Pakistan, inden befolkningen i Vesteuropa eller USA vågner op og igen tager atomvåbenspørgsmål alvorligt. Vi må dog håbe, at det aldrig kommer så vidt. I så fald har vores forening ikke eksisteret forgæves.

Tak for jeres opmærksomhed.

Beretning fra International Councilor (IC)

til DLMK's Landsmøde 23. August 2003

Af Anton Aggernæs

Nedgang i antal medlemmer af DLMK, og især i antal aktive medlemmer, har betydet at de aktives roller er blevet noget uklare. F.eks. har Revsbech varetaget en del internationale opgaver, og jeg har stået for en del interne opgaver.

Men især har Cæcilie Buhmanns utrættelige aktivitet som studenterrepræsentant aflastet mig som IC enormt. Hvor jeg fra december 1994 til for nylig deltog i næsten alle IPPNW's bestyrelsesmøder, har jeg med god samvittighed kunnet pjække fra møderne i Berlin, 25.-27. Oktober 2002 og i Havanna, Cuba, 6.-8. Juni 2003.

Cæcilie har refereret Berlinmødet side 15 i Nyhedsbrev nr 80 fra december 2002. Hun vil nok også referere fra Cubamødet. Så jeg vil kun nævne et par pointer fra de E-mailrapporter, jeg har fået.

IPPNW aktuelt

De svigtende indtægter fra fonde og private donorer har betydet, at Centralkontorets stab er stærkt beskåret,

så der f.eks. ikke er kræfter til at køre landmineprojekterne videre. Regnskabsåret går fra 1. Juli til 30. Juni. Et underskud truede for 2002-2003 på 112.000 Dollars; men sidste øjebliksdonationer fra medlemmer og medlemslande dækkede dette, så økonomien kunne balancere.

Hvert land har sine aktiviteter med større eller mindre relation til kernevåben. De emner, som BoD (Board of Directors) og Centralkontoret vil arbejde med i 2003 – 2004 er følgende:

Kerne våben

USA's "Nuclear Posture Review", nu yderligere konkretiseret derhen, at man har fået bevillinger til udvikling af "mini-nukes", er fortsat rystende, og truende for verdensfreden – foruden at det indlysende inspirerer nye lande til at udvikle kernevåben. Det er især vor USA-afdeling, PSR, der kan og vil arbejde imod denne udvikling; men i alle medlemslande må vi fortsat oplyse om de rystende perspektiver.

USA's missilskjoldsudvikling er i perspektiverne indlysende destabiliserende for fred i verden.

Kan man bilde amerikanerne ind, at de er immune overfor angreb fra andre lande, bliver det let for præsidenten at få accept til en hvilken som helst krig mod andre. Så vi skal fortsat arbejde imod dette projekt.

Nordkorea har måske, måske ikke, allerede kernevåben. Og det synes klart, at DPRK (Nordkorea) bruger usikkerheden som en afskrækkende trussel, der skal bringe det i en gunstig forhandlingsposition overfor Sydkorea og USA. Og det ser desværre ud til at være effektivt. USA, og "Vesten" generelt, tør selvfølgelig ikke prøve at "tvangsdemokratisere" et land, der kan true med kernevåben. Vi har aktive kolleger i Nordkorea, men netop nu ikke i Sydkorea.

Det uhyggelige perspektiv er for mig at se, at andre lande tager ved lære: Bare vi med kernevåben eller andre masseødelæggelsesvåben er stærke og truende nok, så tør USA ikke angribe os – og USA og "Vesten" kan så trues til at behandle os anstændigt, blandt andet handelsmæssigt. – Det kan be-

tyde en oprustningsspiral uden ende – med alle de risici det indebærer.

Iran kan her blive et vigtigt nyt emne for IPPNW at beskæftige sig med.

Spændingerne mellem Indien og Pakistan går i bølger. Lige nu (27/7-03) er der en vis afspænding, men risikoen for kernevåbenkrig her findes stadig. Vi har aktive IPPNW-afdelinger i begge lande. Vores studenter oplysningsarbejde her er meget vigtigt.

Om vore ”møder med beslutningstagere”, se nedenfor.

Andre våben

Projektet om ”Small Arms”, håndvåben, har jeg ikke fulgt ret nøje, men det er interessant, at IPPNW netop nu i juli 2003 har fået et samarbejde med WHO i stand. Kontakterne her bør bruges til også at få samarbejde om ”fund raising” til vort kerneområde, kernevåben, og også gerne til at få WHO til igen at blive aktiv imod kernevåben.

Aktuelt søges også udviklet et sæt principper for, hvordan vi som læger kan arbejde mere generelt krigsforebyggende. Kolleger fra England, Cuba, Tyskland og Nicaragua har lavet et første udkast. De syv principper, der foreløbig er formuleret, ser meget generelle og abstrakte ud. Skal jeg forstå hovedessensen af dem, bliver det noget i retning af: Uligheder i magt, rigdom og adgang til ressourcer er ikke blot en vigtig direkte årsag til megen sygdom, men også til megen krig og anden vold, herunder terrorisme. Da kernevåben er et krigs, volds-, trussels- og terrormiddel blandt mange andre, bør vi arbejde generelt for fred. Alle slags våben kan gøres mindre vigtige, hvis vi som læger – sammen med andre professionelle grupper – kan bidrage til mindre ulighed i verden.

Min deltagelse i internationale møder

Lund, november 2002. SLMK's årsmøde

SLMK er imponerende effektivt administrativt og økonomisk, og blandt andet derfor også politisk. SLMK

fastholder, at kernevåben er det, vi skal arbejde med, altså imod. Det betyder f.eks. at landminer ikke er et relevant emne. Men det var i Lund helt klart, at SLMK anerkender generelt fredsarbejde som legitimt; så SLMK er helt med på temaet ”New Security Policy”: Hvordan kan man sikre sig på andre måder end de militære.

SLMK, med Hans Levander som primus motor, har været hovedkraften i arbejdet: dialoger med beslutningstagere i kernevåbenlande. Dette arbejde er nok anerkendt af IPPNW centralt, men halvhjertet. SLMK ønskede nu, at vi skulle have en international styregruppe for dialogmøderne; og det fik vi faktisk etableret i Lund, med svensk, finsk, norsk og dansk deltagelse. IPPNW centralt er også med i styregruppen ved John Loretz (Centralkontoret) og Ron McCoy, IPPNW's præsident. John har til nu kun deltaget forbeholdent, og Ron slet ikke, i vore E-mail-kontakter.

Vi fik planlagt møder for 2003, men har bortset fra i Rusland ikke kunnet leve op til planerne endnu. Der er pengeproblemer, men også problemer med det praktiske samarbejde med vore partnere i f.eks. Indien og Pakistan. Mht. USA er det min fornemmelse, at PSR derovre kører deres eget løb og ikke finder det vigtigt at have europæiske kolleger med, når de træffer USA's politikere og administratorer. Det siger jeg, selv om PSR jo tog mig med i maj 2002 til to møder i Washington, som jeg tidligere har beskrevet i DLMK's Nyhedsbrev. I mødet med Pentagonfolkene ville de jo gerne have international accept af missilskjoldsprojektet; men i mødet med ”Congressman” Earl Hilliard var det lige så klart, at de allerfleste USA-politikere ikke synes, det er så vigtigt, hvad Europa mener, når USA selv er stærkt nok til at gøre, hvad det har lyst til. Det komplicerede efterspil til Irak-krigen synes dog at rokke ved denne holdning. Det er simpelthen for dyrt både politisk, militært og økonomisk for USA alene at være verdens politibetjent og ”demokratiregulator”.

Mest løfterigt ved dialogmøderne er det nok, at de er blevet koblet sammen

med NWIP (Nuclear Weapons Inheritance Project), hvor lægestuderende og andre studerende taler med hinanden over landegrænser. De to mest aktive studenter er her vores danske Cæcilie Buhmann og Richard Fristedt fra Lund, der begge var med ved Lund-mødet. Se seneste Informationsblad.

IPPNW's Centralkontors forbehold overfor dialogmøderne er, at vi som regel ikke møder højt nok placerede beslutningstagere, og at dem vi møder har som hovedopgave ikke at lytte til os, men at påvirke os til at forstå, hvorfor de handler, som de gør. Desuden kritiseres rapporteringen fra møderne til massemedier og til IPPNW centralt, som værende mangelfuld.

Selv synes jeg, at kritikken hverken er helt rigtig eller helt forkert. Argumenter findes i næste afsnit om Moskva-mødet. Langtidseffekter af, at vi lærer hinandens tænkemåder at kende, er svære at gøre op. Og samværet med kollegerne er oftest meget motiverende for fortsat arbejde for vor sag, der jo tidvis kan forekomme ret håbløs, selv for de af os, der har flest børnebørn (jeg er nået op på 10 nu).

Moskva, 14. – 18. Maj 2003

Jeg deltog især, fordi der var tilmeldt deltagelse af kolleger fra Kina, Nordkorea, Indien og Pakistan. Men på grund af SARS-sygdommen fik dem fra Kina og Nordkorea ikke visum; og dem fra Indien og Pakistan var for sent ude til at få visum, bortset fra en meget engageret og aktiv student fra Pakistan, Ali. Vor deltagende danske student Christian Stampe Jensen havde meget ud af at være sammen med Ali, Richard Fristedt og et par russiske studenter.

Mødets vigtigste tema var ”The Human Factor”, altså risikoen for at menneskelige fejl kan give ulykker eller krig med kernevåben ved en fejltagelse; og at den eneste effektive forebyggelse derfor er afskaffelse af alle kernevåben. Omkring dette tema var mødet effektivt, så der blev etableret (fortsat) samarbejde mellem russerne og eksperter fra Sverige og USA. Konkret blev også lavet dispo-

sition til en pjece, der (på russisk og engelsk) beskriver problematikken og foreslår løsninger.

Ved en pressekonference på et stort russisk dagblad deltog flere medier, så der rapporteredes pænt i flere russiske aviser og i to større russiske TV-udsendelser.

De tre hovedmøder, vi derudover havde, var med Udenrigsministeriets afdelingschef for sikkerhed og nedrustning, med Ministeren for Atomenergi, og med formanden for Stats-Dumaen. Så IPPNW kan her ikke klage over, at vi ikke mødte højt nok placerede folk. Men det må indrømmes, at mindst tre fjerdedele af mødetiden gik med, at dem, vi mødte, talte. Om nogle af vore budskaber trængte igennem er svært at sige. Det er jo vilkårene, som Oxford Research Group har belært os om. Men der er jo mange eksempler på, at noget siver ind, om end der som regel er lang latenstid, før det viser sig.

For mig fra Danmark var det mest interessante nok, at formanden for Stats-Dumaen, Gennady Seleznev (tidligere kommunist, men ekskluderet af partiet) brugte lige så meget krudt på Danmark, som på USA. Han fandt det skandaløst og overraskende, at et i øvrigt fredeligt og venligtsindet land som Danmark kunne lave to så grove fejltagelser, som at deltage aktivt i krigen i Irak, og at give grønt lys for USA's brug af Thule i udviklingen af et, i perspektiverne, svært aggressivt missilskjold. – Dansk presse har her groft overfortolket præsident Putins tilsyneladende accept af, at USA laver missilskjoldet. Og russerne har nu forstået, at Rusland reelt ikke fik nogen modydelse, da ABM-traktaten de facto blev skrottet.

Før jeg tog til Moskva havde jeg telefonisk kontakten den danske ambassade i Moskva og Moskva-korrespondenterne for Berlingske Tidende, Politiken og Danmarks Radio og TV. De var umiddelbart interesserede, især på grund af deltagelsen fra Nordkorea. Da det glippede, faldt interessen. Kun Henrik Lerche fra DR 1 (radio og TV) var fortsat interesseret, men han meldte afbud til vores pressekonfer-

ence og et møde med mig, fordi han fra København fik besked på at prioritere en vigtig Putin-tale højere. Vi prøver altså at komme i medierne, men dette forløb er et af eksemplerne på, hvor svært det er.

Andre aktiviteter

Jeg deltog i flere af de store demonstrationer i København mod Irak-krigen

I forbindelse med, at jeg fik opbakning til de vedtægtsændringer for DLMK, der betød, at andre end læger kan blive medlemmer, fik jeg optaget en helsides-artikel i bladet Sygeplejersken, oplag 72.000 eksemplarer. Men den har ikke resulteret i, at mere end ganske få sygeplejersker har meldt sig ind. Så vi må meget seriøst samarbejde om at få ideer til, hvordan vi får flere medlemmer.

Afslutning

Globalt set er noget af det værste, der er sket på jorden det sidste år, krigshandlingerne i Congo, hvor tre millioner er døde de sidste få år. Det har næsten intet fyldt i dansk presse. Først nu er FN ved at vågne op, så der måske vil ske noget. Men vi, der ønsker et stærkt FN i stedet for USA som verdenshersker, må se i øjnene, at FN endnu er politisk svagt. Ole Grünbaum, som vi har inviteret som indleder til dette landsmøde, har i kronikker provokeret os til at overveje, om det ikke er bedre med USA som verdenspolitibetjent end med slet ingen international politibetjent. Men hvis USA's internationale motiver havde været humanitære, havde de måske prioriteret Afrika højere end Irak.

I Irak blev forløbet af krigen i første omgang mindre slemt, end vi havde forudsagt. Men situationen i Irak nu i juli 2003 er så kaotisk, at det er åbenbart, at de krigsførende – incl. Danmark – ikke har haft realistiske forestillinger om, hvad konsekvenserne af krigen kunne blive. IPPNW beskrev i god tid en række alternativer til krig. F.eks: Før NATO-landenes forsvarsministres møde i september 2002 skrev vi et åbent brev til dem

Foto: J. OBBEKJÆR

På billedet ses journalist og forfatter Ole Grünbaum, som holdt foredrag for DLMK ved landsmødet 23.08.03.

med seks forslag til, hvad man burde gøre i stedet for at starte en krig. Se DLMK's Nyhedsbrev nr. 79, hvor vores brev er optrykt. Det blev negligeret og selvfølgelig også fortiet. De argumenter, der blev fremført for at gå i krig, var ikke de reelle motiver. Det er måske ikke så interessant, for sådan er det vel altid med krig. Lidt vigtigere er det at finde de reelle motiver, f.eks. i USA noget med olie, våbenindustri og at man samler sig om præsidenten, hvis man kan bilde befolkningen ind, at der er en fælles fjende. I Danmark har vi en vidende, dygtig og human udenrigsminister, men han kom til at ligge under for vores statsminister, der for enhver pris vil stå sig godt med den stærke storebror, USA.

Mest interessant er det dog at se på de reelle konsekvenser af krig. Ingen kan i dag vide, om det alt i alt bliver godt eller skidt for Iraks befolkning, at man førte krigen. Men for resten af verden betyder krigen, at vi må tage stilling til, om vi ønsker USA som verdens overdommer og politibetjent. USA har nu meldt ud, at de har ret og pligt til at intervenere overalt i verden, når de har lyst til det. Skal vi virkelig acceptere det? Og endog samarbejde om det? Hvilke politisk/økonomiske analyser viser, at USA her altid vil lade sig lede overordnet af globale humane, humanistiske motiver?

I "VITAL SIGNS", IPPNWs Nyhedsbrev, maj 2003, skriver Bernard Lown MD, en af stifterne af IPPNW, om

Seismisk ændring i nuclear politik

En jordskælvsagtig ændring i Amerikas nucleare politik er for en stor del ignoreret af medierne. Pentagons nylige Nuclear Posture Review (NPR) giver en nedslående indsigt i den nye politik beregnet på at bryde den nucleare brandmur.

Dokumentet beskriver mulige planer for brug af atomvåben mod mindst 7 lande inkluderende Rusland, Kina, Libyen, Syrien og naturligvis den såkaldte „ondskabens akse“ Irak, Iran og Nordkorea. NPR definerer militære objekter som de mål, der er i stand til at modstå ikke-nucleare angreb eller de lande, der bruger eller truer med nucleare, biologiske eller kemiske våben eller „i tilfælde af overraskende militær udvikling“.

Siden Hiroshima og Nagasaki var atomvåben betragtet som valg som sidste udvej. Med NPR vil atomvåben være anvendelige for militære ledere som konventionelt slagmarkisenkram.

Bush-administrationen har sandelig sænket den nucleare tærskel. „For at forebygge eller forhindre slyngelstater i fjendtlige handlinger, vil USA om nødvendigt handle forebyggende ... USA forbeholder sig ret til at svare med overvældende styrke inklusive brug af alle vore muligheder“.

Det betyder, at ethvert angreb på USA's interesser – reelle eller imaginære – om end begrænsede, fra hvilken som helst kilde, hvor end i verden, indeholdende enhver form for kemiske, biologiske eller radiologiske våben kan trigge nucleart gengæld.

NPR sønderskærer Non Proliferation Treaty (NPT). USA bryder derved

forpligtigelsen givet 1970 om aldrig at bruge kernevåben mod ikke-kernevåben stater eller mod en medunderskriver af NPT – som Irak. Denne afskyelige precedens vil igangsætte ukontrollerede kræfter med uforudsigelige konsekvenser.

For at udvikle en ny generation af sprænghoveder, forbereder Bush-administrationen at stoppe sin de facto tilknytning til Comprehensive Test Ban Treaty. Og for at øge den planlagte evne til valg af kernevåben er „the robust nuclear earth penetrator“ under udvikling med henblik på destruktion af underjordiske mål. USA bruger 45 % mere på nuclear våbenaktivitet end under den kolde krig.

Hvorfor har der ikke været noget ramskrig over denne barbariske, politiske ændring? Planlægningen af USAs militære strategi baseret på atomsprænghoveder med enestående potentiale til første brug mod ikke-atomvåben stater, den uhyre investering og knappe ressourcer til udvikling af nye kernevåben og den planlagte genoptagelse af testning af kernevåben, er hilst med stumt samtykke. Hverken medierne, gejstligheden eller de intellektuelle klasser har rejst et brøl eller bare en hvisken af modstand. Hvad der forberedes, er udviklingen af en type industrialiseret udryddelsesmiddel associeret med Auschwitz, men i langt større omfang.

Tavsheden må analyseres omhyggeligt, hvis effektiv opposition til den foreliggende kernevåbensituation skal vækkes. Offentlighedens mening beror på et begreb, der listigt har været forsvaret af establishment, og accepte-

Foto: K. Lundius

Bernard Lown

ret af hele det politiske spektrum. Det involverer begrebet masseødelæggelsesvåben (WMD) – d.v.s. nucleare, kemiske og biologiske våben.

En undersøgelse af udvikling og den historiske brug af kemiske og biologiske våben (CBW) viser helt tydeligt, at skønt disse er i stand til at påføre frygtelig menneskelig lidelse, er de klart mindre farlige og meget mindre destruktive end kernevåben. En B52 ladet med tons af konventionelle eksplosiver, er potentielt mere ødelæggende end et hvilket som helst kemisk eller biologisk våben, hvis brugt mod rige, udviklede samfund. Et afmålt kernevåbenangreb kan gøre et stort land som USA ubeboeligt. Intet tilnærmelsesvist så ødelæggende er muligt med CBW.

At stille disse usammenlignelige destruktive våben lige i den offentlige mening, sænker den offentlige modstand imod et atomvåbensvar. Det kvæler folks moralske modstand imod brugen af udryddelsesvåben. Det er igen tid for kernevåbenmodstanden til at bryde denne psykiske manipulation.

Oversat og let forkortet af Niels Dahm.

Nordkoreas kärnvapen, kärnvapenspridning och humanitär hjälp

Nordkoreas kärnvapenprogram är ett allvarligt hot för många länder på grund av risken för kärnvapenspridning. En humanitär insats skulle kanske kunna rädda både Nordkoreas svältande befolkning, icke-spridningsavtalet för kärnvapen och USA:s anseende.

Historien. Koreakriget 1950–53 inleddes med en invasion av Sydkorea från den kommunistiska Demokratiska Folkrepubliken Korea, Nordkorea. USA-ledda styrkor försvarade med mandat av FN:s säkerhetsråd Republiken Korea, Sydkorea. Under kriget hotade USA flera gånger att använda kärnvapen.

En överenskommelse om vapenstillstånd skrevs under 1953 av FN, Nordkorea och Kina. USA och Sydkorea har inte skrivit under och formellt råder fortfarande krigstillstånd mellan USA och Sydkorea på ena sidan, Nordkorea på den andra. Detta försvårar diplomatiska och mellanfolkliga initiativ till kontakter.

Med början år 1958 utplacerade USA flera olika kärnvapen i Sydkorea. Efter tio år var antalet kärnvapenladdningar i Sydkorea 950, en oerhörd slagstyrka. Antalet minskades senare och 1991 beordrade president George H.W. Bush att alla amerikanska kärnvapen skulle avlägsnas från Sydkorea. Även sedan detta skett har USA upprepade gånger hotat Nordkorea med kärnvapen. Den nuvarande president Bush har förklarat Nordkorea som en av "Ondskans axelmakter". Det innebär ett upprepande av hotet om användande av kärnvapen.

Nordkoreas kärnvapenprogram pågick under 1960-talet med visst stöd från Sovjet, och under de följande två decennierna med stöd från Kina. Ett

samarbete med Pakistan under det senaste decenniet har haft betydelse för båda länderna. En mindre reaktor på 5 megawatt startades 1986 och stängdes 1994. Bygandet av två större reaktorer avbröts 1994.

Sannolikt har Nordkorea separerat och "gömt" 6–9 kg plutonium, enligt amerikanska källor. Detta skedde redan 1986. Ryska experter talar om ungefär tre gånger så mycket. Som jämförelse kan nämnas att bomben över Nagasaki använde 6,1 kg plutonium och hade en sprängkraft på ungefär 21 kiloton. Enligt CIA har en eller två bomber tillverkats i Nordkorea. Det är dock osäkert hur "färdiga" dessa laddningar är.

Man har också satsat stora resurser på att utveckla **raketer** som kan bära kärnladdningar. Missilen Nodong finns i ett hundratal exemplar i landet och ett betydande antal har exporterats. Den har tillräcklig räckvidd för att nå Japan och amerikanska baser i Okinawa. En interkontinental missil, med en räckvidd ända till Alaska eller Hawaii kommer möjligen snart att testas.

Vad vill Nordkoreas regering åstadkomma med sitt kärnvapenprogram? Sannolikt **avskräckning, status och utpressning**. Det senaste Irakkriget har styrkt många regeringar, inte bara Nordkoreas diktator Kim Sung Il, i föreställningen att endast egna kärnvapen kan avskräcka USA från att an-

falla. Däremot kan ett litet land inte använda kärnvapen offensivt. Till och med Kim Sung Il måste inse att vedergällningen från USA om Nordkorea skulle anfalla Sydkorea med kärnvapen skulle bli förödande. Nordkorea uppfattar alltså troligen sina kärnvapen på samma sätt som t ex USA tidigare uppfattat sina, som avskräckande, inte offensiva.

Det förefaller också som om Kim Sung Il har en önskan att hans land skall bli behandlat som en stormaktens jämlike. Där kan kärnvapen vara en statussymbol, på samma sätt som t ex för Indien eller Frankrike.

För det tredje vill man, liksom 1994, använda kärnvapenprogrammet för utpressning, för att få ekonomisk och teknisk hjälp.

Den stora faran med det nordkoreanska kärnvapenprogrammet är inte att landet skulle använda atomvapnen, utan **kärnvapenspridning**. Nordkoreas nukleära ambitioner sätter hela kontrollregimen för kärnvapen ur spel. Om de tre reaktorerna byggs färdigt kan landet exportera både klyvbart material och färdiga kärnvapen till länder som kan hota stabiliteten både regionalt och globalt. Om de två större reaktorerna som man slutade bygga på efter överenskommelsen 1994 färdigställs och startas kan de förväntas producera upp mot 275 kg plutonium per år. Detta skulle räcka till ett femtiotal kärnvapen av samma sprängstyrka som Hiroshimabomben. Det skulle dock ta många år, kanske sex till tio år, mellan byggstart och färdigt vapenplutonium. Det är möjligt att landet också har ett program för anrikning med centrifuger av uran för vapentillverkning, men i det fallet finns inte mycket öppen information.

Pyongyang har redan har ett samarbete med Pakistan och har sålt ballistiska missiler till Iran. En nordkoreansk kärnvapenbasar vore en mardröm, inte bara för USA. Det skulle bli till slut bli omöjligt att hindra att terrorister får tillgång till kärnvapen tillverkade i Nordkorea eller i vart fall från klyvbart material av koreanskt ursprung. Där ligger det verkliga hotet, inte bara för USA utan för alla länder.

Den förra krisen beträffande Nordkorea, 1994, utlöstes även den av att Nordkorea inte fullständigt redovisat kärnbränsle till det internationella atomenergiorganet, IAEA. Den gången arbetade man fram en överenskommelse som ledde till att Nordkorea avbröt sin plutoniumframställning, ett avbrott som varade i åtta år. Förre presidenten Jimmy Carter förhandlade för USA. Enligt denna Agreed Framework, "Ramöverenskommelse", mellan USA och Nordkorea skulle Nordkorea avbryta sitt nukleära program. I stället skulle USA bidra till uppbyggnaden av två s k lättvattenreaktorer, vilka inte så lätt kunde användas för framställning av klyvbart material för kärnvapen. USA skulle också hjälpa till med försörjningen av olja för uppvärmning och elektricitet. De politiska och ekonomiska relationerna skulle normaliseras. För Nordkorea var det också viktigt att USA utfäste sig att ge "Demokratiska Folkrepubliken Korea formella försäkringar mot hotet av eller användandet av kärnvapen av USA", ett åtagande som Nordkorea anser att USA inte levtt upp till.

Vilka möjligheter har nu USA att förhandla fram en uppgörelse med Nordkorea? Det kommer att fordra en statsmannakloket och en vilja att arbeta

utan hänsyn till den egna prestige som är mycket svår för ledarna i ett demokratiskt land, där "svaghet inför utpressningshot" knappast ger röster i nästa val.

Det är sannolikt bäst att arbeta utifrån "Agreed Framework" utan att bry sig om att båda sidor brutit mot flera av dess överenskommelser. Nordkorea önskar en non-aggressionspakt med USA. Detta borde man i vart fall försöka diskutera. Det kan vara svårare för den amerikanska opinionen att USA återupptar sitt stöd till Nordkoreas energiförsörjning.

Men man glömmer här den nordkoreanska befolkningen. Folket lider av kronisk undernäring och svält hotar. Om inte hjälp kommer in i landet kanske hundratusentals eller en miljon dör av kyla och svält den kommande vintern.

Amerikanska hjälporganisationer har i begränsad omfattning arbetat i Nordkorea under de gångna tio åren. Vänner inom IPPNW som besökt landet flera gånger har berättat att första gången var misstänksamheten stor, men när man kom tillbaka med mat, mediciner och sjukhusutrustning blev mottagandet hjärtligare. Kanske är det dessa grupper, fredsgrupper, kristna, kväkare, som borde få visa vägen till en lösning av denna hotfulla och onödiga konflikt.

President George W. Bush kallar sig en pånyttfödd kristen. Han skulle nu kunna säga att han, som kristen, amerikan och medmänniska, struntar i prestige och inför anblicken av detta svältande och plågade folk vill göra vad Nordkoreas kommunistiska ledare inte kan eller bryr sig om. Han vill se till att barnen får mat och medi-

cin, att bostäder, skolor och sjukhus får värme och elektricitet.

Det är inte säkert att denna väg är möjlig. Vi vet inte mycket om hur Kim Sung Il tänker. Vi vet inte om diktatorn släpper in hjälpen, trots sin önskan att bli internationellt respekterad. Men det vore värt att försöka. Och vi får finna oss i att en del hjälp kanske hamnar hos den nordkoreanska militären. Kostnaden skulle i vart fall bli mycket lägre än Irakockupationen. De militära alternativen är egentligen långt mindre trovärdiga och skulle innebära mycket stora risker för en svårkontrollerad upptrappning.

Men vågar den amerikanske presidenten ta risken? Han kunde ha nytta av att betänka den danske poeten Piet Heins dikt:

*The noble art of losing face
Might one day save the human race
And turn into eternal merit
What weaker minds would call
disgrace.*

GUNNAR WESTBERG

Huvudsakliga källor:

NRDC Nuclear Notebook. North Korea's Nuclear Program 2003. *Bulletin of the Atomic Scientist* 59:2, pp. 74-77, (March/April) 2003. [Källa till tabellen över erforderlig mängd klyvbart material.]

Alvarez R: North Korea: No bygonas at Youngbyon. *Bulletin of the Atomic Scientist* 59:4, 38-45 (July/Aug) 2003. (www.thebulletin.org)

Erforderlig mängd klyvbart material för ett kärnvapen

	Teknisk kapacitet			Sprängkraft (kiloton)	Teknisk kapacitet			
	låg	måttlig	hög		låg	måttlig	hög	
Plutonium av vapenkvalitet (kilo)	3	1,5	1	1	8	4	2,5	Höganrikat uran (kilo)
	4	2,5	1,5	5	11	6	3,5	
	5	3	2	10	13	7	4	
	6	3,5	3	20	16	9	5	

”Vårt jobb är att försvara USA!”

”Sektion 221. Upphävandet av förbud mot forskning och utveckling av kärnvapen med låg sprängkraft.”

Den amerikanska Kongressen har åter tillåtit forskning om nya minikärnvapen, och häver därmed ett tio år gammalt moratorium. Försvarsbeslutet innebär vidare att Pentagon får utveckla nya kärnvapenbestyckade ”bunker busters”, liksom att det blir enklare att återuppta provsprängningarna i Nevadaöknen.

Men ännu är inte sista ordet sagt om hur mycket det får kosta.

”Det ska inte ingå i amerikansk försvarspolitik att bedriva forskning och utveckling som kan leda till produktion av nya kärnvapen med låg sprängkraft.”

Så löd det förbud mot studier av minikärnvapen som två av Representanthusets demokrater, John Spratt och Elizabeth Furse, tog initiativ till 1993.

John Spratt, en av författarna till det moratorium mot fortsatt forskning om kärnvapen som det amerikanska Representanthuset antog 1993.

”Jag hoppas att Förenta Staterna inte på nytt börjar utveckla kärnvapen,” sa John Spratt inför Representanthusets beslut i våras. Men hans förhoppningar grusades, när kammaren antog nästa års försvarsbeslut med 361 ja mot 68 nej.

Trots Representanthusets starka stöd för förslaget, uteblev inte kritiken. ”Det finns inte en dollar i presidentens budget för att modernisera våra skolor, medan försvarsbudgeten innehåller 9,1 miljarder dollar till en utopi om ett missilförsvar. 28 000 barn kommer inte att få gå i förskola, medan femton miljoner dollar anslås för att forska om kärnvapenbestyckade ’bunker busters’ ” sa demokraten Pete Fortney Stark från Kalifornien under debatten.

”Det här förslaget uppmuntrar till spridning av kärnvapen. I och med att Ickespridningsavtalet trädde i kraft 1972, förpliktigade sig USA att arbeta för nedrustning. Vi borde ta nya djärva steg för att en gång för alla göra oss kvitt hotet om en nukleär förintelse. Inte skapa nya hot,” påpekade demokraten Tammy Baldwin från Wisconsin.

”Det är ett mycket viktig och ödesdigert beslut,” säger Victoria Samson på forskningsorganisationen *Center for Defense Information (CDI)* i Washington D.C. till Infobladet. ”Bush-

administrationen förefaller bereda väg för att använda kärnvapen på slagfältet. Om man tillåter forskning om minikärnvapen, blir nästa logiska steg att bryta den psykologiska barriären mot att återuppta de amerikanska provsprängningarna, eftersom det är rimligt att tro att vapenutvecklarna vill se hur deras nya teorier fungerar i verkligheten. Därefter är det troligt att kärnvapen skulle kunna bli tänkbara som taktiska vapen, inte minst när det gäller så kallade ’bunker busters’ ”.

Omöjligt undvika civila skador

”Försvarsdepartementets uppgift är att vara beredd att försvara det amerikanska folket. Och det är vad vi gör” sa försvarsminister Donald Rumsfeld under utfrågningarna i senaten i våras. ”Vi planerar, och vi studerar olika saker. Vi utvecklar dessa alternativ då och då”.

”Idén att forskning om ’bunker busters’ skulle bidra till ytterligare spridning av kärnvapen, bortser från det faktum att kärnvapen redan håller på att spridas runt om i världen. Det sker vare sig vi studerar nya kärnvapen eller inte.”

De må vara sant att vi en gång för alla har släppt anden ur flaskan, medger kritikerna, men det rättfärdigar ändå inte fortsatt forskning. ”När Förenta Staterna aktivt och oförskräckt driver på sitt kärnvapenprogram, är det svårt att tro att andra länder inte skulle känna behov av att åtminstone försöka hålla jämna steg. Kärnvapen är prestigefyllda för militärer, vare sig de är iranska eller amerikanska,” säger Victoria Samson på CDI.

Utöver en politisk debatt om nya studier av kärnvapen, föregicks beslutet också av inlägg om hur effektiva nya

Victoria Samson, Center for Defense Information.

kärnvapenbestyckade 'bunker busters' skulle vara. Visionen är ett vapen som skulle kunna tränga djupt ned i marken, och där detonera med en så våldsam kraft och hetta, att det tillintetgör starkt befästa bunkrar, liksom det förintar lager av kemiska eller biologiska vapen. Dr. Stephen Younger, som efter tjugo år som vapenutvecklare på Los Alamoslaboratoriet sedan två år leder Pentagons *Defense Threat Reduction Agency* tvivlar på att det är möjligt.

"Om en anläggning ligger så djupt ned, och har ett så hårt yttre skikt att enbart en kärnvapenladdning skulle kunna förstöra den, skulle det röra sig om en så stor detonation att den skulle medföra omfattande skador på civilbefolkningen ovan jord. Jag känner inte till några tekniska möjligheter att undvika det," sa Stephen Younger i en amerikansk radiointervju.

"Jag tror heller inte att det är möjligt att få en kärnvapenladdning så djupt ned i marken innan den detonerar, att inte explosionen skulle medföra omfattande radioaktivt nedfall."

Senator Diane Feinstein från Kalifornien var under den politiska debatten i senaten inne på samma tankegångar.

"Kärnvapen kan inte tillverkas så att de kan penetrera djupt nog för att förhindra radioaktivt nedfall," påpekar hon. "Med utgångspunkt från tekniska analyser vid testplatsen i Nevada, måste ett kärnvapen med tio kilotons sprängkraft detonera på minst 260 meters djup för att säkert förhindra att radioaktivt material ska frigöras i luf-

ten. Men ett vapen som släpps från ett flygplan på 12 000 meters höjd, kommer bara att penetrera ned till högst trettio meter i lös jord, och mindre än tio meter i berg."

"Förenta Staterna har redan en kärnvapenbestyckad 'bunker buster', den så kallade B61-11, vars sprängkraft kan varieras från under ett, till flera hundra kiloton. B61-11 skapar en chockvåg som är tillräcklig för att krossa en bunker på hundra meters djup. Vi har vapen som kan göra jobbet. Vi behöver inga fler."

Användbar arsenal

"Jag tror att den här administrationen anser att det skulle vara omöjligt att använda ett av USAs stora kärnvapen, eftersom det skulle orsaka så stor skada på civilbefolkningen," påpekar David Krieger på fredsorganisationen *Nuclear Age Peace Foundation* i Santa Barbara. "Det är däremot mycket mer troligt att man skulle använda dessa mindre vapen."

"Den avskräckande effekt som ett kärnvapen med en sprängkraft på ett megaton hade under det kalla krigets dagar, skulle försvinna med minikärnvapen. På den tiden visste vi att en atombomb i det närmaste garanterade förintelse. Men idag förefaller vapenmakarna anse att vi kan använda sådana här mindre, taktiska kärnvapen – och överleva. På det sättet blir de till ännu en del av den användbara arsenalen," säger Victoria Samson.

Kanske är det inte ens nödvändigt att vare sig ett minikärnvapen eller en ny kärnvapenbestyckad 'bunker buster' fungerar i verkligheten.

"Jag gissar att förespråkarna tänker sig att det räcker med att andra länder tror att vi har ett sådant vapen, och är beredda att använda det" säger Jonathan Parfrey på SLMKs systerorganisation PSR i Los Angeles.

Flera kritiker ser en risk att gränsen mellan konventionella vapen och kärnvapen blir allt mer otydlig. "Jag är djupt oroad över att Bushadministrationens förnyade ansträngningar att utveckla 'minikärnvapen' är på

väg att leda vår försvarspolitik i helt fel riktning," påpekar senator Diane Feinstein för Infobladet. "Jag är rädd att sådana vapen skulle kunna suddas ut gränsen mellan konventionella vapen och kärnvapen, vilket i sin tur skulle minska våra möjligheter att avråda andra från att själva utveckla kärnvapen."

Nerskurna anslag

Trots att Kongressen i våras kom överens om de nya forskningssatsningarna, har de båda kamrarna ännu inte lyckats komma överens om anslagen. I ett överraskande drag i somras skar Representanthuset ned den ekonomiska tilldelningen till nya 'bunker busters' från femton till fem miljoner dollar, samtidigt som de äskade anslagen för taktiska minikärnvapen och ökad beredskap för nya provsprängningar helt ströks under försvarsbudgeten för nästa år. Ett gemensamt utskott med representanter från både Senat och Representanthuset ska nu försöka hitta en kompromiss.

I tider med ökad arbetslöshet och ett stort budgetunderskott är det möjligt att Pentagons önskelista åtminstone till en del kommer att få stå tillbaka.

"Varför ska vi öppna dörren för ytterligare kärnvapenutveckling, när vi samtidigt säger till Nordkorea att detta är oacceptabelt," säger senator Diane Feinstein.

"Vi talar om för andra länder att de inte ska utveckla kärnvapen. Vi talar om för andra länder att de inte ska sälja fissilt material. Vi är bekymrade när Nordkorea har plutonium och uran, och när Iran börjar uppjobba uran. Ändå är det rätt av oss att samtidigt börja utveckla vapen med en tredjedel av sprängkraften av den bomb som släpptes över Hiroshima och omedelbart dödade 175 000 människor. Jag tycker inte det är rätt. Och jag tror inte att det är vad det amerikanska folket vill," säger Diane Feinstein.

Text & bild:
CLAES ANDREASSON
Los Angeles.

Seminarium om kärnvapen

Hur kan jag som individ bäst förstå kärnvapen- och säkerhetssituationen i världen idag?

Vad kan jag göra för att sprida mina kunskaper och mitt engagemang och på så sätt engagera andra?

Hur kan vi tillsammans bäst verka för en fredligare värld där säkerhet inte är byggt på mängden vapen en individ eller ett land har utan på andra faktorer som samarbete, gemensamma mål och förståelse mellan folk?

För att diskutera och förhoppningsvis hitta svar på dessa och andra frågor möttes ett drygt 20-tal medicinare från Norge och Sverige vid färjeterrinolen i Stockholm en tidig fredagsmorgon i september. Resan skulle gå i österled mot en intensiv diskussions- och arbetshelg i kärnvapenmotståndets tecken och vid slutdestinationen Mariehamn på Åland skulle vi sammanstråla med ytterligare ett 30-tal kolleger från Finland, Estland och Ryssland. Tyvärr saknades våra danska kolleger under helgen.

En härlig frukostbuffet, med vacker utsikt över Stockholms skärgård från fören på Isabellas övre våningar, blev till en bra start på fredagen och fyllde oss alla med kraft och inspiration för att påbörja arbetet. Under vice ordförande Frida Sundbergs ledning diskuterades utbildningsmaterialet "Lär om kärnvapen" som nu översätts till engelska, stundande internationella möten i London i november samt världskongressen i Kina september 2004. IPPNW:s framtida ledarskap och akti-

viteter i Europa och globalt lyftes av flera fram som något viktigt att arbeta med och diskutera inför och i samband med dessa möten.

Åland – demilitariserad zon

Valet av Åland som plats för helgens seminarium var lyckat av många anledningar. Öarna intar en intressant särställning i Skandinavien såsom en del av Finland med en mycket autonom ställning gentemot Helsingfors och därtill egen flagga och egna frimärken. Med svenska som sitt officiella språk, euron som valuta och det geografiska läget mitt i Östersjön med korta avstånd till såväl skandinaviska som baltiska länder kan väl Åland sägas vara en idealisk plats för internationella möten och multilaterala samarbetsinitiativ. Att de åländska öarna därtill utgör en demilitariserad zon sedan 1856 och dessutom räknas som neutral mark sedan 1921 var naturligtvis ytterligare en god förutsättning för ett lyckat möte om kärnvapenedrustning och alternativa vägar till säkerhet och fred!

Kärnvapensituationen i världen

Ett par kilometer söder om Mariehamn, nere vid Östersjön inledde vi så arbetet med att på fredagskvällen höra Jan Prawitz från Utrikespolitiska institutet tala om kärnvapensituationen i världen idag. En historisk översikt berättade om den växande skaran av KV-länder fram till icke-spridningssavtalets (NPT) tillkomst 1968. Som mest hade världen omkring 70 000 kärnvapen att bekymra sig över (1986) – idag är den siffran mindre, men fortfarande oroväckande hög: 16 235! Indiens och Pakistans KV-kapplöpning belystes som ett sätt att uppnå maktstatus i världspolitiken. Jämför exempelvis Storbritanniens och Frankrikes ställning i FN:s säkerhetsråd – dessa små stater har kärnvapen och varsin permanent plats medan jättestaten Indien inte åtnjuter samma privilegium. Kan kanske KV-innehavet vara en strävan efter detta? Tanken skrämmer ...

Vad gäller Iran och Nordkorea hävdade Jan Prawitz att dessa länder är mycket långt (minst 7–8 år) från att verkligen lyckas med att utveckla sina egna kärnvapen, trots pågående kärnkraftsutveckling i Iran och hot om KV från Nordkorea.

Vi måste tala klarspråk

Martin Tondel berättade senare under kvällen om strålningsfysik och påminde oss om de fruktansvärda konsekvenser ett KV-krig skulle ha på den drabbade befolkningen – och gjorde

återigen tydligt klart varför vi som läkare har ett ansvar att i den preventiva medicinens och folkhälsans namn tala klarspråk om dessa förintelsevapen. Med otäckt illustrativa exempel från Hiroshima fick vi veta att den 12,5 kiloton stora bomben dödade 119.000 människor och skadade ytterligare 78.000 (av en total befolkning på 350.000!). Den otäcka meningen ”*In case of a nuclear attack – don’t bother to call your doctor. S/he is already dead!*” fick en mycket konkret innebörd i vetenskapen att 270 av de 300 läkarna i Hiroshima antingen dog eller skadades i anfall. Detsamma gällde för 1 500 av 1 700 sjuksköterskor samtidigt som 92 % av alla byggnader (inklusive sjukhus) var förstörda eller skadade – kort sagt: sjukvård i efterförloppet är en utopi!

Efter allt detta kändes den hemlagade middagen (en familj driver med stor omsorg pensionatet) som en bra tillflykt för andra tankar för en stund. Ett glatt gäng rundade sedan av kvällen med bastubad och dopp i Östersjön.

KV-terrorism reellt hot

Lördagen bjöd strålande solsken passande för vårt pensionat (som hette Solhem!) och möjlighet till nya kunskaper och samtal. Jan Prawitz talade om risken för kärnvapenterrorism och konstaterade att den terrorist som vill tillverka egna KV stöter på ett flertal problem – t.ex. problemet att anskaffa uran eller plutonium och kanske framför allt att hantera det, vilket både är svårt och dyrt. En erfaren expert med tillgång till laboratorier etc skulle kanske kunna tillverka ett KV på några månaders tid – för andra är det avsevärt svårare. Transport och hantering av själva bomben är också ett hinder för icke-experten.

En potentiell KV-terrorist kan dock oftast bortse från sådant som format, design och verkansgrad på vapnet (terrormålet kan ju vara uppnått även med en liten och okontrollerad språngeffekt) och kan därför tillverka det ”på plats”.

Trots Jan Prawitz’ ganska positiva och lugnande ord om att KV-terrorism inte är särskilt sannolikt i dagsläget kunde vi ändå enas om att hotet verk-

ligen finns och absolut bör tas på allvar.

Vi kan påverka!

Hans Levander talade engagerat och inspirerande om individens och gruppens möjligheter att faktiskt påverka vår omvärld att verka för fred och för att avskaffa kärnvapnen. Med projektet ”Dialog med beslutsfattare” som utgångspunkt och påståendet att ”jag är viktig och jag kan påverka” i grunden belystes vikten av ett ändrat säkerhetstänkande och ett aktivt användande av vår medicinska kompetens i argumentationen. ”Citizen diplomacy” var ett nyckelord som visar på våra möjligheter att påverka: som läkare och läkarstudenter reser vi, överskrider gränser, samtalar och samarbetar med folk i andra länder och diskuterar vår kunskap och vårt engagemang på andra språk. Med kunskap, motivation, planering och resurser kan vi uppnå handling och med handlingen resultat!

Åsa Wihlborg presenterade därefter studentprojektet ”Nuclear Weapons Inheritance” och inspirerade till deltagande i framtida studentdelegationer till kärnvapenstaterna, nu närmast Indien och Pakistan i november.

Ödesdigra konsekvenser

Efter en föreläsning om de internationella avtal som reglerar kärnvapeninnehav och spridning (där bl.a. tanken om en KV-fri zon sträckande sig från Skandinavien till Svarta havet väckte intresse och mersmak!) tog Christina Vigre-Lundius vid med ”Human Factor”-projektet. På ett levande och mycket handfast sätt fick hon seminariedeltagarna att inse den stora risk det innebär att kärnvapnen hanteras av människor, som kan vara trötta, sjuka eller ur form av annan anledning. De ödesdigra konsekvenser ett misstag från en sådan person skulle kunna få hade ju redan tidigare gjorts alltför tydliga för oss.

Att tro på sitt budskap

Komminister Per Sundberg avslutade dagen med att leda en diskussion om konsten att föra fram ett budskap och tala inför andra. Vi påmindes om vikten av att man måste tro på sig själv

och på sitt budskap för att med trovärdighet och passion kunna förmedla det till andra.

Middagen, bastubadet och grillvickningen under en stjärnklar himmel nere vid havets strand utgjorde en fin avslutning och välbehövad återhämtning efter en intensiv dag!

På seminariets sista dag demonstrerades den cd-skiva som Klas Lundius gjort i ordning med material och bilder att använda vid presentationer och föredrag om kärnvapenfrågan – ett mycket värdefullt instrument för alla som skall ut och informera i framtiden.

I små grupper drog vi så upp riktlinjer för hur vi vill nå ut med vårt budskap i våra respektive länder och hemorter innan det var dags att sammanfatta helgen och sätta oss på bussen in till Mariehamn igen. Här skildes vi från våra vänner och kolleger från våra östra grannländer och steg ombord på färjan för hemfärden, där arbetet återigen tog vid och avslutades först en knapp timme innan vi såg Stockholm på nära håll igen.

Som sammanfattning av denna intensiva och mycket givande helg kan jag säga att det var väldigt stimulerande att få en så grundlig genomgång av kärnvapenfrågan, ledd av så kunniga och entusiastiska föreläsare och diskussionsledare. Att få fördjupa sig så i detta viktiga ämne under tre hela dagar har verkligen stärkt våra kunskaper, vårt engagemang och vår vilja att arbeta vidare. Vad viktigare är är att vi också fått möjligheten att prata ihop oss mellan orter, mellan länder och mellan läkare och studenter om de strategier vi tänkt oss för framtida arbete. Nya vänskapsband har knutits och nya samarbetsplaner har tagit form. **Med vetenskapen om att ”vi är viktiga” kan vi nu gå vidare med ny styrka i vårt gemensamma arbete – att avskaffa världens alla kärnvapen!**

MATS HOGMARK
AT-läkare i Falun och
styrelseledamot i SLMK
mats.hogmark@slmk.org

[Se bilder från Ålandskursen på mitt-uppslaget.]

Kärnvapen- kunskap

19–21 september 2003

Frida Sundberg

Hans Levander

Per Sundberg

Jan Prawitz

**Bjørn Hilt talar med Ann Polin från
S:t Petersburg.**

Workshop på bryggan

Madeleine Johansson, Anna-Karin Jacobsson och Åsa Wihlborg, studenter från Umeå.

Åsa Wihlborg

Dr Jann Storsæter och de norska studenterna Rune Dahl och Sveinung Larsen.

Ålands radio intervjuar Ann Polin, medicinstudent från S:t Petersburg.

Kursens arrangörer: Klas Lundius, Ulla-Maja Silverhuth, Frida Sundberg, Patrick Sandström och Mari Levander.

Kultur des Friedens

– en konferens i Berlin

1–4 maj 2003

Konferensen "Kultur des Friedens" ägde rum i Berlin i vackraste vårväder. Men programmet var så intressant och späckat att ingen hann njuta av det. Konferensen hade arrangerats av "Läkare mot Kärnvapen" i Tyskland som har ett mycket bredare mandat än vad vi har i Sverige. Tyska föreningen arbetar även med frågor som rör handeldvapen, kärnkraft, miljön, nord-syd-konflikten och landminor.

På konferensen var det föredrag och workshops från kl 18 på torsdagen till kl 14 på söndagen med program till kl 22 både på fredagen och lördagen. Tyvärr vad det inte så mycket pauser mellan de olika aktiviteterna, så det fanns inte så stora möjligheter att sitta och prata med de andra ca 800 konferensdeltagarna och knyta kontakter. Synd att endast jag deltog från SLMK eftersom det ger en enorm inspiration att få vara med på en sådan här konferens.

Både Horst-Eberhard Richter och Joseph Weizenbaum, som inledde konferensen på torsdagskvällen, talade om allas vårt ansvar. Joseph Weizenbaum påpekade, att utan vetenskapsmän kan inga moderna vapen utvecklas. Vi har ingen rätt att klaga på politikerna så länge vi själva samarbetar. Han talade också om hur vi talar om krig och hur vi använder ord som är relaterade till vapen och krig. Som exempel nämnde han "rena" krig, man säger att soldater faller istället för att säga att de mördas. Han talade om en "korruption av språket" som är avsiktlig och som gör att vi inte längre blir uppmärksamma på vad som verkligen menas. Flera av talarna återkom under de följande dagarna till "Weizenbaum-listan".

Neville Alexander från UCT, Kapstadens största universitet talade tillsammans med flera andra under titeln "Aktuell världs(o)ordning" Hans underrubrik löd "Har det tredje världskriget brutit ut mot tredje världen?". Han talade om den ojämlikhet som nu råder i världen, om USA:s messianska ofelbarhet. Han ansåg att Bush förklarar krig mot tredje världen. Enda sättet för dessa länder att skydda sig mot USA's hot är att foga sig.

Kiflemariam Gebre-Wold från Bonn arbetar med ett småvapenprojekt i Etiopien och han berättade om småvapensituationen i världen. Man beräknar att det totalt finns ca 600 miljoner småvapen, dvs vapen som kan hanteras av en eller högst två personer. Av dessa är ca 60% i privata händer, resten hos militär och polis. Ca 1000 småvapen kommer in i södra Tyskland illegalt varje år. I Kenya och Uganda är ca 60% av patienterna skottskadade personer och belastar en redan ansträngd sjukvård ytterligare. Han poängterade att det är viktigt att diskutera småvapenfrågan och att få till stånd ett samarbete mellan militären och civilsamhället för att förbättra kontrollen av vapnen. (Även i Sverige finns det en hel del illegala vapen i omlopp. Varje dag kan man läsa i tidningen om väpnade rån på olika platser i Sverige och om personer som skottskadats. Se efter i tidningen själva får ni se hur vanligt det är! *Min kommentar.*)

Ett mycket intressant föredrag hölls av sociologen Elke Steven från Berlin. Hon talade om terrorbekämpningen och vad den hade för följder för de mänskliga

rättigheterna. Fångar i USA kan hållas häktade längre än före 11 september 2001. I Tyskland samlar man data om medborgarna på ett annat sätt än tidigare. Man kontrollerar efter rasistiska kriterier vilket gör att man hittar fler kriminella bland invandrare eftersom man inte kontrollerar andra grupper på samma sätt. Hon ansåg att man använde terrorismbekämpningen för att legitimera ökade rättigheter för polis och säkerhetstjänst, för rätten att utöka kontrollerna av medborgarna.

Ernst-Otto Czempel, professor emeritus i internationell politik och utrikespolitik, höll på lördagskvällen ett utmärkt föredrag under rubriken "Världspolitik i förändring". Sedan 1990 har USA fört tre krig - mot Serbien, Afghanistan och Irak. Man har planer på eventuellt två ytterligare krig - mot Iran och Syrien. Fram till år 2000 har man alltid samarbetat med andra, nu eftersträvar man hegemoni med våld på ett annat sätt än tidigare. Man tar sig rätten att använda icke-provocerat våld mot vem det vara månne, inte enbart mot Irak. Bush söker enligt föredragshållaren inte fred utan konflikt. Dock kan man inte skylla detta på enbart Bush. En militarisering av säkerhetspolitiken har pågått de senaste tio åren, något som konstigt nog inte alls diskuteras. Inget av de förda krigen sedan 1990 har kommit till sin tänkta lösning. Tyvärr finns en stark föreställning kvar att man måste utkämpa ett krig för att få fred. Men det finns alternativ till krig. Det är viktigt att alternativen är bättre och mer framgångsrika än krigen varit. Strukturerna måste förändras. Eftersom det inte finns någon världsregering som kan skapa säkerhet, *behövs FN* som ett instrument

för att minska osäkerheten. USA måste fås att delta mer aktivt i FN och FN behöver stärkas. Diktaturer är beroende av våld och beredda att använda våld. Här är det viktigt att *arbeta för demokrati*, den allra viktigaste strategin för fred. I Irak stärktes i stället diktaturen före kriget genom Europas och USA:s agerande. Ett *politiskt internationellt ingripande som alternativ* till ett militärt måste bli en framtida möjlighet även i interna angelägenheter. Det kommer att kosta mycket tankar och investeringar men måste anses bättre än ett krig.

Vad kan då Europa göra? Mer! Inte tuga! är föredragshållarens svar. Makten att definiera problemet är viktig. Vilket är problemet i en konflikt? Det är också viktigt att diskutera öppet och officiellt med politiker och alla andra medborgare. Pengar för konfliktlösning borde tas ur försvarsbudgeten. (Det har man delvis lyckats med i Tyskland på initiativ bl a av Ulrich Gottstein från

tyska Läkare mot Kärnvapen. *Min kommentar*) Det borde alltså bildas ett ministerium för fred och konfliktlösning. Om man gör fred till ett affärsprojekt, då blir det fred. Och till sist: fredsarbete måste bli ett karriärjobb. Vapnen finns - politiken måste bli en annan.

Låt mig så avsluta med försök till ett referat av konferensens höjdpunkt. Hans-Peter Dürr, professor i fysik, höll en bejublad och medryckande föreläsning som slutade med stående ovationer. Han menade att vi inte längre kan unna oss lyxen av att vara pessimistiska. Vi måste skapa en moralisk medvetenhet. Det måste uppstå en förnufts massrörelse som också måste nå politikerna. Ett ord som han återkom till flera gånger under föredraget var "samhörighet" (Verbundenheit). Vi måste se världen som den helhet den är, dvs holistisk. Han framhåller att det beror på oss alla hur vi föreställer oss framtiden och hur den faktiskt sedan blir. Alla människor är med och skapar framtiden.

Förutsättningarna för att alla ska kunna vara med måste skapas, nu är spelplanen alldeles för sluttande för att alla ska kunna vara med på lika villkor. Varje människa är skyldig att se till att de fördelar hon har även kommer alla andra till del, det ska vara varje människas bidrag till "livet". Vi måste inse, att det otroliga inte är otroligt, det beror på oss alla hur troligt det blir. En elefant besegras snarare av ett virus än av en annan elefant!

Vi bjöds på otroligt duktiga talare, som uppvisade ett oerhört engagemang och en enorm kunskap om fredsfrågor, juridik, politik, religion etc. Applåderna var långa och många. Det fanns flera parallella sessioner varje dag och jag har här inte alls redovisat alla jag deltog i. Jag har valt ut några som visar på svårigheterna att uppnå en "Kultur des Friedens" och andra som jag hoppas kan ge er inspiration och tankar om hur en sådan kultur kan skapas.

ANNELI SCHMAUCH
anneli.schmauch@slmk.org

Höstmöte/Årsmöte i Umeå

Fredag – söndag 5–7 december

PROGRAM

Fredag

kl.19.00 Öppet styrelsemöte Barn-och Ungdomsklinikens konferensrum, plan SV, Norrlands Universitetssjukhus

Lördag

kl.09.30 Kaffe matsalen Hotell Björken, Norrlands Universitetssjukhus

kl.10.00 Föreläsning av forskare från FOI (R. Bergman, B. Sandström)
Hotell Björken

kl.12.00 Lunch Hotell Björken

Lörd em hoppas vi kunna erbjuda ett studiebesök på FOI (Totalförsvarets Forskningsinstitut) samt därefter en föreläsning i katastrofmedicin.

Lörd kväll middag/socialt program

Sönd

kl.10.00 Årsmöteförhandlingar Hotell Björken

kl.11.00 Föredrag om situationen i Ryssland

kl.12.00 Lunch Hotell Björken

Avresa till Stockholm med SAS eller Malmö Aviation:
14.30, 14.40, 15.55, 18.00, 18.45, 20.25

Se även annons på tidningens baksida.

Twenty Mishaps That Might Have Started Accidental Nuclear War

by Alan F. Phillips, M.D

Ever since the two adversaries in the Cold War, the U.S.A. and the U.S.S.R., realized that their nuclear arsenals were sufficient to do disastrous damage to both countries at short notice, the leaders and the military commanders have thought about the possibility of a nuclear war starting without their intention or as a result of a false alarm. Increasingly elaborate accessories have been incorporated in nuclear weapons and their delivery systems to minimize the risk of unauthorized or accidental launch or detonation. A most innovative action was the establishment of the "hot line" between Washington and Moscow in 1963 to reduce the risk of misunderstanding between the supreme commanders.

Despite all precautions, the possibility of an inadvertent war due to an unpredicted sequence of events remained as a deadly threat to both countries and to the world. That is the reason I am prepared to spend the rest of my life working for abolition of nuclear weapons.

One way a war could start is a false alarm via one of the warning systems, followed by an increased level of nuclear forces readiness while the validity of the information was being checked. This action would be detected by the other side, and they would take appropriate action; detection of the response would tend to confirm the original false alarm; and so on to disaster. A similar sequence could result from an accidental nuclear explosion anywhere. The risk of such a sequence developing would be increased if it happened during a

period of increased international tension.

On the American side many "false alarms" and significant accidents have been listed, ranging from trivial to very serious, during the Cold War. Probably many remain unknown to the public and the research community because of individuals' desire to avoid blame and to maintain the good reputation of their unit or command. No doubt there have been as many mishaps on the Soviet side. One has been reported in which a Russian officer, on 23 September 1983, decided on his own initiative not to report an apparently grave warning on his computer screen, in the correct belief that it was a false warning. He may have saved the world, but was disgraced for failing to follow his orders; his career was ruined, and he suffered a mental breakdown.

Working with any new system, false alarms are more likely. The rising moon was misinterpreted as a missile attack during the early days of long-range radar. A fire at a broken gas pipeline was believed to be enemy jamming by laser of a satellite's infrared sensor when those sensors were first deployed.

The risks are illustrated by the following selections of mishaps. If the people involved had exercised less caution, or if some unfortunate coincidental event had occurred, escalation to nuclear war can easily be imagined. Details of some of the events differ in different sources: where there have been disagreements, I have chosen to quote those from the

carefully researched book, "The Limits of Safety" by Scott D. Sagan. Sagan gives references to original sources in all instances.

These examples represent only a fraction of the false alarms that have been reported on the American side. Many on both sides probably remain unreported, or are hidden in records that remain classified.

1956, Nov. 5: Suez Crisis coincidence

British and French Forces were attacking Egypt at the Suez Canal. The Soviet Government had suggested to the U.S. that they combine forces to stop this by a joint military action, and had warned the British and French governments that (non-nuclear) rocket attacks on London and Paris were being considered. That night NORAD HQ received messages that:

- (i) unidentified aircraft were flying over Turkey and the Turkish air force was on alert
- (ii) 100 Soviet MIG-15's were flying over Syria
- (iii) a British Canberra bomber had been shot down over Syria
- (iv) the Soviet fleet was moving through the Dardanelles.

It is reported that in the U.S.A. General Goodpaster himself was concerned that these events might trigger the NATO operations plan for nuclear strikes against the U.S.S.R.

The four reports were all shown afterwards to have innocent explanations. They were due, respectively, to:

- (i) a flight of swans
- (ii) a routine air force escort (much smaller than the number reported) for the president of Syria, who was returning from a visit to Moscow
- (iii) the Canberra bomber was forced down by mechanical problems
- (iv) the Soviet fleet was engaged in scheduled routine exercises.

**1961, Nov. 24:
BMEWS communication failure**

On the night of 24 November 1961, all communication links went dead between SAC HQ and NORAD. The communication loss cut off SAC HQ from the three Ballistic Missile Early Warning Sites (BMEWS) at Thule (Greenland,) Clear (Alaska,) and Fylingdales (England,). There were two possible explanations facing SAC HQ: either enemy action, or the coincidental failure of all the communication systems, which had redundant and ostensibly independent routes, including commercial telephone circuits. All SAC bases in the United States were therefore alerted, and B-52 bomber crews started their engines, with instructions not to take off without further orders. Radio communication was established with an orbiting B-52 on airborne alert, near Thule. It contacted the BMEWS stations by radio and could report that no attack had taken place.

The reason for the “coincidental” failure was that the redundant routes for telephone and telegraph between NORAD and SAC HQ all ran through one relay station in Colorado. At that relay station a motor had overheated and caused interruption of all the lines.

[NOTE: Long after I wrote this, a reader informed me that he was a technician at Plattsburgh Air Force Base at the time. The order reached that Base as an “Alpha” alert, the highest level, at which nuclear-armed bombers were to fly direct to their targets and bomb, without waiting at the failsafe point for further orders. Before any bomber could take off the

correction arrived making it a third-level “Cocoa” alert, at which the bombers stayed on the runway with engines running and waited for further orders. If even one bomber had taken off, it might have been very difficult to recall it or stop it.]

The Cuban missile crisis lasted for the two weeks 14–28 October 1962. Many dangerous events took place in relation to the crisis, some of them because of changes made to enhance military readiness. Eleven have been selected:

**1962, Aug. 23:
B-52 Navigation Error**

SAC Chrome Dome airborne alert route included a leg from the northern tip of Ellesmere Island, SW across the Arctic Ocean to Barter Island, Alaska. On 23 August 1962, a B-52 nuclear armed bomber crew made a navigational error and flew a course 20 degrees too far towards the north. They approached within 300 miles of Soviet airspace near Wrangel island, where there was believed to be an interceptor base with aircraft having an operational radius of 400 miles.

Because of the risk of repetition of such an error, in this northern area where other checks on navigation are difficult to obtain, it was decided to fly a less provocative route in the future. However, the necessary orders had not been given by the time of the Cuban missile crisis in October, so throughout that crisis the same northern route was being flown 24 hours a day.

**1962, Aug.–Oct.:
U2 flights into Soviet airspace**

U2 high altitude reconnaissance flights from Alaska occasionally strayed unintentionally into Soviet airspace. One such episode occurred in August 1962. During the Cuban missile crisis on October of 1962, the U2 pilots were ordered not to fly within 100 miles of Soviet airspace.

On the night of 26 October, for a reason irrelevant to the crisis, a U2 pilot was ordered to fly a new route,

over the north pole, where positional checks on navigation were by sextant only. That night the aurora prevented good sextant readings and the plane strayed over the Chukotski Peninsula. Soviet MIG interceptors took off with orders to shoot down the U2. The pilot contacted his U.S. command post and was ordered to fly due east towards Alaska. He ran out of fuel while still over Siberia. In response to his S.O.S., U.S. F102-A fighters were launched to escort him on his glide to Alaska, with orders to prevent the MIG’s from entering U.S. airspace. The U.S. interceptor aircraft were armed with nuclear missiles. These could have been used by any one of the F102-A pilots at his own discretion.

**1962, Oct. 24:
Russian satellite explodes**

On 24 October a Soviet satellite entered its own parking orbit, and shortly afterward exploded. Sir Bernard Lovell, director of the Jodrell Bank observatory wrote in 1968: “the explosion of a Russian spacecraft in orbit during the Cuban missile crisis ... led the U.S. to believe that the USSR was launching a massive ICBM attack.” The NORAD Command Post logs of the dates in question remain classified, possibly to conceal reaction to the event. Its occurrence is recorded, and U.S. space tracking stations were informed on 31 October of debris resulting from the break up of “62 BETA IOTA.”

**1962, Oct. 25:
Duluth intruder**

At around midnight on 25 October, a guard at the Duluth Sector Direction Center saw a figure climbing the security fence. He shot at it, and activated the “sabotage alarm”. This automatically set off sabotage alarms at all bases in the area. At Volk Field, Wisconsin, the alarm was wrongly wired, and the Klaxon sounded which ordered nuclear armed F-106A interceptors to take off. The pilots knew there would be no practice alert drills while DEFCON 3 was in force, and they believed World War III had started.

Immediate communication with Duluth showed there was an error. By this time aircraft were starting down the runway. A car raced from command centre and successfully signalled the aircraft to stop.

The original intruder was a bear.

1962, Oct. 26: ICBM Test Launch

At Vandenburg Air Force Base, California, there was a program of routine ICBM test flights. When DEFCON 3 was ordered all the ICBM's were fitted with nuclear warheads except one Titan missile that was scheduled for a test launch later that week. That one was launched for its test, without further orders from Washington, at 4 a.m. on the 26th.

It must be assumed that Russian observers were monitoring U.S. missile activities as closely as U.S. observers were monitoring Russian and Cuban activities. They would have known of the general change-over to nuclear warheads, but not that this was only a test launch.

1962, Oct. 26: Unannounced Titan missile launch

During the Cuba crisis, some radar warning stations that were under construction and near completion were brought into full operation as fast as possible. The planned overlap of coverage was thus not always available.

A normal test launch of a Titan-II ICBM took place in the afternoon of 26 October, from Florida towards the South Pacific. It caused temporary concern at Moorestown Radar site until its course could be plotted and showed no predicted impact within the United States. It was not until after this event that the potential for a serious false alarm was realized, and orders were given that radar warning sites must be notified in advance of test launches, and the countdown be relayed to them.

1962, Oct. 26: Malmstrom Air Force Base

When DEFCON 2 was declared on 24 October, solid-fuel Minuteman-1 missiles at Malmstrom Air Force Base were being prepared for full deployment. The work was accelerated to ready the missiles for operation, without waiting for the normal handover procedures and safety checks. When one silo and the first missile were ready on 26 October no armed guards were available to cover transport from the normal separate storage, so the launch enabling equipment and codes were all placed in the silo. It was thus physically possible for a single operator to launch a fully armed missile at a SIOP target.

During the remaining period of the Crisis the several missiles at Malmstrom were repeatedly put on and off alert as errors and defects were found and corrected. Fortunately no combination of errors caused or threatened an unauthorized launch, but in the extreme tension of the period the danger can be well imagined.

October 1962: NATO Readiness

It is recorded that early in the crisis, in order to avoid provocation of the U.S.S.R., British Prime Minister Harold Macmillan and NATO Supreme Commander General Lauris Norstad agreed not to put NATO on alert. When the U.S. Joint Chiefs of Staff ordered DEFCON 3, Norstad was authorized to use his discretion in complying, and Norstad did not order a NATO alert. However, several NATO subordinate commanders did order alerts to DEFCON 3 or equivalent levels of readiness at bases in West Germany, Italy, Turkey, and United Kingdom. This seems to have been largely due to the action of General Truman Landon, CINC U.S. Air Forces Europe, who had on his own initiative started alert procedures on 17 October in anticipation of a serious crisis over Cuba.

1962, October: British Alerts

When the U.S. SAC went to DEFCON 2, on 24 October, the British Bomber Command was carrying out an unrelated readiness exercise. On 26 October, Air Marshall Cross, CINC of Bomber Command, decided to prolong the exercise because of the Cuba crisis, and later increased the alert status of British nuclear forces, so that they could launch in 15 minutes.

It seems likely that Soviet intelligence would perceive these moves as part of a coordinated plan in preparation for immediate war. They could not be expected to know that neither the British Minister of Defence nor Prime Minister Macmillan had authorized them.

It is disturbing to note how little was learned from these errors in Europe. McGeorge Bundy wrote in "Danger and Survival" (New York: Random House 1988), "the risk [of nuclear war] was small, given the prudence and unchallenged final control of the two leaders."

1962, Oct. 28: Moorestown false alarm

Just before 9 a.m. on 28 October the Moorestown, New Jersey, radar operators informed the national command post that a nuclear attack was under way. A test tape simulating a missile launch from Cuba was being run, and simultaneously a satellite came over the horizon. Operators became confused and reported by voice line to NORAD HQ that impact was expected 18 miles west of Tampa at 9:02 a.m. The whole of NORAD was alerted, but before irrevocable action had been taken it was reported that no detonation had taken place at the predicted time, and Moorestown operators reported the reason for the false alarm.

During the incident overlapping radars that should have been available to confirm or disagree, were not in operation. The radar post had not received routine information of satellite passage because the facility carrying out that task had been given other work for the duration of the crisis.

**1962, Oct. 28:
False warning due to
satellite sighting**

At 5:26 p.m. on 28 October, the Laredo radar warning site had just become operational. Operators mis-identified a satellite in orbit as two possible missiles over Georgia and reported by voice line to NORAD HQ. NORAD was unable to identify that the warning came from the new station at Laredo and believed it to be from Moorestown, and therefore more reliable. Moorestown failed to intervene and contradict the false warning. By the time the CINC, NORAD had been informed, no impact had been reported and the warning was "given low credence."

End of Cuba crisis events

**1962, Nov. 2:
The Penkovsky False
Warning**

In the fall of 1962, Colonel Oleg Penkovsky was working in Russia as a double agent for the CIA. He had been given a code by which to warn the CIA if he was convinced that a Soviet attack on the United States was imminent. He was to call twice, one minute apart, and only blow into the receiver. Further information was then to be left at a "dead drop" in Moscow.

The pre-arranged code message was received by the CIA on 2 November 1962. It was not known at the CIA that Penkovsky had been arrested on 22 October. Penkovsky knew he was going to be executed. It is not known whether he had told the KGB the meaning of the code signal or only how it would be given, nor is it known exactly why or with what authorization the KGB staff used it. When another CIA agent checked the dead drop he was arrested.

**1965, November:
Power failure and faulty
bomb alarms**

Special bomb alarms were installed near military facilities and near cities in the U.S.A., so that the locations of nuclear bursts would be transmitted before the expected communication failure. The alarm circuits were set up

to display a red signal at command posts the instant that the flash of a nuclear detonation reached the sensor, and before the blast could put it out of action. Normally the display would show a green signal, and yellow if the sensor was not operating or was out of communication for any other reason.

During the commercial power failure in the NE United States in November 1965, displays from all the bomb alarms for the area should have shown yellow. In fact, two of them from different cities showed red because of circuit errors. The effect was consistent with the power failure being due to nuclear weapons explosions, and the Command Center of the Office of Emergency Planning went on full alert. Apparently the military did not.

**1968, Jan. 21:
B-52 crash near Thule**

Communication between NORAD HQ and the BMEWS station at Thule had 3 elements:

1. Direct radio communication.
2. A "bomb alarm" as described above.
3. Radio Communication relayed by a B-52 bomber on airborne alert.

On 21 January 1968, a fire broke out in the B-52 bomber on airborne alert near Thule. The pilot prepared for an emergency landing at the base. However the situation deteriorated rapidly, and the crew had to bale out. There had been no time to communicate with SAC HQ, and the pilotless plane flew over the Thule base before crashing on the ice 7 miles offshore. Its fuel, and the high explosive component of its nuclear weapons exploded, but there was no nuclear detonation.

At that time, the "one point safe" condition of the nuclear weapons could not be guaranteed, and it is believed that a nuclear explosion could have resulted from accidental detonation of the high explosive trigger. Had there been a nuclear detonation even at 7 miles distant, and certainly if one happened nearer the base, all three communication methods would have

given an indication consistent with a successful nuclear attack on both the base and the B-52 bomber. The bomb alarm would have shown red, and the other two communication paths would have gone dead. It would hardly have been anticipated that the combination could have been caused by accident, particularly as the map of the routes for B-52 airborne flights approved by the President showed no flight near to Thule. The route had been apparently changed without informing the White House.

**1973, Oct. 24-25:
False alarm during
Middle East crisis**

On 24 October 1973, when the U.N. sponsored cease fire intended to end the Arab-Israeli war was in force, further fighting started between Egyptian and Israeli troops in the Sinai desert. U.S. intelligence reports and other sources suggested that the U.S.S.R. was planning to intervene to protect the Egyptians. President Nixon was in the throes of the Watergate episode and not available for a conference, so Kissinger and other U.S. officials ordered DEFCON 3. The consequent movements of aircraft and troops were of course observed by Soviet intelligence. The purpose of the alert was not to prepare for war, but to warn the U.S.S.R. not to intervene in the Sinai. However, if the following accident had not been promptly corrected then the Soviet command might have made a more dangerous interpretation.

On 25 October, while DEFCON 3 was in force, mechanics were repairing one of the Klaxons at Kinchloe Air Force Base, Michigan, and accidentally activated the whole base alarm system. B-52 crews rushed to their aircraft and started the engines. The duty officer recognized the alarm was false and recalled the crews before any took off.

**1979, Nov. 9:
Computer Exercise Tape**

At 8:50 a.m. on 9 November 1979, duty officers at 4 command centres (NORAD HQ, SAC Command Post,

The Pentagon National Military Command Center, and the Alternate National Military Command Center) all saw on their displays a pattern showing a large number of Soviet Missiles in a full scale attack on the U.S.A. During the next 6 minutes emergency preparations for retaliation were made. A number of Air Force planes were launched, including the President's National Emergency Airborne Command Post, though without the President! The President had not been informed, perhaps because he could not be found.

With commendable speed, NORAD was able to contact PAVE PAWS early warning radar and learn that no missiles had been reported. Also, the sensors on the satellites were functioning that day and had detected no missiles. In only 6 minutes the threat assessment conference was terminated.

The reason for the false alarm was an exercise tape running on the computer system. U.S. Senator Charles Percy happened to be in NORAD HQ at the time and is reported to have said there was absolute panic. A question was asked in Congress. The General Accounting Office conducted an investigation, and an off-site testing facility was constructed so that test tapes did not in the future have to be run on a system that could be in military operation.

1980, June 3-6: Faulty Computer Chip

The Warning displays at the Command Centers mentioned in the last episode included windows that normally showed:

0000 ICBMs detected
0000 SLBMs detected

At 2:25 a.m. on 3 June 1980, these displays started showing various numbers of missiles detected, represented by 2's in place of one or more 0's. Preparations for retaliation were instituted, including nuclear bomber crews starting their engines, launch of Pacific Command's Airborne Command Post, and readying of Minute-men missiles for launch. It was not

difficult to assess that this was a false alarm because the numbers displayed were not rational.

While the cause of that false alarm was still being investigated 3 days later, the same thing happened and again preparations were made for retaliation. The cause was a single faulty chip that was failing in a random fashion. The basic design of the system was faulty, allowing this single failure to cause a deceptive display at several command posts.

* * *

Boredom

The extreme boredom and isolation of missile launch crews on duty must contribute to occasional bizarre behaviour. An example is reported by Lloyd J. Dumas in *Bulletin of the Atomic Scientists* vol.36, #9, p. 15 (1980) quoting Air Force Magazine of 17 Nov. 71. As a practical joke, a silo crew recorded a launch message and played it when their relief came on duty. The new crew heard with consternation what appeared to be a valid launch message. They would not of course have been able to effect an actual launch under normal conditions, without proper confirmation from outside the silo.

* * *

Launch on Warning

There are still thousands of nuclear weapons deployed. At the time of writing (December 2001) Russia and the U.S.A. still have the policy of "Launch on Warning": that is to say, they plan to launch a salvo of nuclear-armed rockets if the warning systems show that a missile attack appears to be on the way. The retaliatory salvo would be launched before any of the

incoming missiles arrived, so it could be launched as a result of a false warning. Thus a nuclear war could start for no military or political reason whatever.

The following event could have caused the final disaster if, for example, the rocket guidance system or the radar tracking had malfunctioned:

1995, Jan. 25: Norwegian Rocket Incident

On 25 January, 1995, the Russian early warning radars detected an unexpected missile launch near Spitzbergen. The estimated flight time to Moscow was 5 minutes. The Russian Defence Minister and the Chief of Staff were informed. The early warning and the control and command systems switched to combat mode. President Yeltsin was handed the "nuclear suitcase" ready to give the launch signal.

Within 5 minutes, the radars determined that the missile's impact point would be outside the Russian borders. The missile was carrying instruments for scientific measurements. On 16 January Norway had notified 35 countries including Russia that the launch was planned. Information had apparently reached the Russian Defence Ministry, but failed to reach the on-duty personnel of the early warning system. (See article in *Scientific American*, November 1997, by Bruce G. Blair, Harold A. Feiveson and Frank N. von Hippel.)

Comment and Note On Probability

The probability of actual progression to nuclear war on any one of the occasions listed may have been small,

Om författaren

Alan F. Phillips är fysiker och läkare. Han doktorerade i fysik i Cambridge 1941. Under kriget arbetade han med radarforskning inom den brittiska armén. Efter kriget läste han medicin i Edinburgh och blev så småningom specialist i strålterapi. Han pensionerades 1984. Därefter har han ägnat sig åt studier av frågor kring kärnvapenrustning och kärnvapenkrig av misstag.

due to planned “fail-safe” features in the warning and launch systems, and to responsible action by those in the chain of command when the failsafe features had failed. However, the accumulation of small probabilities of disaster from a long sequence of risks add up to serious danger. There is no way of telling what the actual level of risk was in these mishaps but if the chance of disaster in every one of the 20 incidents had been only 1 in 100, it is mathematical fact that the chance of surviving all 20 would have been 82%, i.e. about the same as the chance of surviving a single pull of the trigger at Russian roulette played with a 6 shooter. With a similar series of mishaps on the Soviet side: another pull of the trigger. If the risk in some of the events had been as high as 1 in 10, then the chance of surviving just seven such events would have been less than 50:50.

* * *

Principal Sources:

Britten, Stewart: *The Invisible Event*, (London: Menard Press, 1983).

Calder, Nigel: *Nuclear Nightmares*, (London: British Broadcasting Corporation, 1979)

Peace Research Reviews, vol. ix: 4, 5 (1984); vol. x: 3, 4 (1986) (Dundas, ON.: Peace Research Institute, Dundas).

Sagan, Scott D.: *The Limits of Safety*, (Princeton, N.J.: Princeton University Press, (1993).

*Alan F. Phillips M.D.,
11 January, 1997;
revised April, 2002.*

Förkortningar:

BMEWS: Ballistic Missile Early Warning Site

CIA: Central Intelligence Agency

CINC: Commander in Chief

DEFCON: Defence Readiness Condition

(DEFCON 5 is the peacetime state;

DEFCON 1 is a maximum war readiness).

HQ: Headquarters

ICBM: Intercontinental Ballistic Missile (land based)

KGB: Komitet Gosudarstvennoi Bezopaznosti

(Soviet Secret Police and Intelligence)

NORAD: North American Aerospace Defense Command

PAVE PAWS: Precision Acquisition of Vehicle Entry
Phased-Array Warning System

SAC: Strategic Air Command

SIOP: Single Integrated Operational Plan

SLBM: Submarine Launched Ballistic Missile

SLMK STOCKHOLM

Vid SLMK Stockholms årsmöte 2003 tackade Gösta Alfvén särskilt ordförande Leonore Wide för hennes hängivna och förtjänstfulla arbete.

Foto: E OLIVECRONA

Missilförsvar i papperskorgen

226 13 41 2298

I stadshuset i Delta Junction tickar en digital klocka baklänges mot 30 september 2004. På en skylt intill kan man läsa: "GMD - Test Bed 2004" (GMD = *Groundbased Mid-course Defense*). Lagom till nästa presidentval ska nämligen första etappen av det amerikanska missilförsvaret vara på plats i Alaska. Arbetet pågår planerligt, även om det tycks finnas brister i säkerheten kring projektet.

Spridda moln seglade över himlen ovan Fairbanks. Ändå låg temperaturen strax över tjugo grader, den där dagen i mitten av juni. Jamie Stewart, en av de anställda på den lokala TV-stationen KTVF, höll på att röja ur ett förråd, och hade just slängt ett par lådor skräp, när hans blick fastnade på något i avfallscontainern intill.

Det som fångat hans uppmärksamhet visade sig vara ett 144-sidigt dokument med utkast, diagram och byggplaner för den missilförsvarsanläggning som håller på att byggas vid Fort Greely i Alaskas inre.

Jamie Stewart plockade upp dokumentet, och senare på kvällen rapporterade KTVF om hans upptäckt – som följts av blandade reaktioner:

"Det är ritningar till underhålls- och servicebyggnader. De visar bara hur vatten- och elledningar ska dras, för att de entreprenörer som bygger anläggningen ska veta vilka material de behöver skaffa," säger överstelöjtnant Rick Lehner på Pentagons missilförsvarsbyrå, *Missile Defense Agency (MDA)*. "Även om det inte innehåller någon egentligt känslig information,

var det förstås felaktigt att dokumentet kastades bort."

Dokumentet är stämplat "Endast för Officiellt Bruk", vilket är den lägsta formen av hemligstämpel, och enligt Pentagon är det möjligt för vem som helst att beställa en sådan handling. "Jag tror ändå inte att de avsåg att allmänheten skulle studera dessa handlingar," säger Stacey Fritz på organisationen *No Nukes North*. "Och även om MDA inte är oroad, så fanns det andra som var det. Inom en timme efter upptäckten hade FBI besökt TV-stationen och lagt beslag på handlingarna. Och *nu* är de i alla fall hemligstämplade!"

Utöver FBI, tar senatens budgetutskott händelsen på allvar, uppger utskottets talesman. "Vi håller på att undersöka vad som har hänt." Däremot anser arméns lokala missilförsvarsmyndighet inte att det är ett tecken på brister i säkerheten. "Vi anser inte att Fort Greely nödvändigtvis är en måltavla för en attack, eftersom det är ett defensivt vapen."

"Jag tycker att det visar hur sårbart och öppet systemet är," säger Stacey

Fritz. "Samma helg som handlingarna hittades i sopcontainern, var jag på besök i närheten av Fort Greely. Utan problem kunde jag klättra upp på en bergknalle i närheten och med lätthet följa byggnadsarbetet genom min kikare. Samtidigt flög några av mina kamrater i en litet flygplan rakt över anläggningen och kunde utan problem fotografera arbetet på marken. Anläggningen ligger nämligen rakt under den traditionella flygleden."

"Om någon skulle vilja iscensätta en smygattack mot USA, skulle det vara den enklaste sak i världen att sabotera den här anläggningen," säger Stacey Fritz.

"Området är helt säkert," säger överstelöjtnant Rick Lehner. "Det är militärt område. Ingen kan komma in där utan tillstånd. Och så kommer det att fortsätta vara."

Kemisk soptipp

Under sextioalet var Fort Greely en av de platser där den amerikanska armén testade kemiska och biologiska vapen, för att bland annat se hur de reagerade under olika klimatförhållanden.

Under det som kallades "Project 112" testades bland annat *Francisella tularensis* den bakterie som kan orsaka harpest, liksom nervgaserna sarin och VX. Under deltestet "Elk Hunt" på sommaren 1964 spreds VX-gas från M23-landminor i tre olika markområden, liksom under vatten. Soldater från ett flertal bataljoner intog "taktiska positioner", genomkorsade sedan de kontaminerade områdena, var-

I Delta Junction, Alaska, fortsätter protesterna mot president Bush missilförsvarsbeslut. "Att handlingar om anläggningen hittades i en sopcontainer visar bara hur sårbart och öppet systemet är," säger Stacey Fritz från *No Nukes North*.

efter mängden nervgas uppmättes på deras skyddsutrustning.

Det stora antalet tester under "Project 112" kan vara en förklaring till att man under arbetet med den kommande missilförsvarsanläggningen har stött på nedgrävda tunnor med rester av kemiska ämnen. Nyligen påträffades också en stor soptipp som bland annat innehåller olika former av lösningsmedel.

"De här sakerna grävdes ned under en tid då USA tyvärr inte hade lika strikta regler för hur farligt avfall skulle hanteras som vi har idag," säger överstelöjtnant Lehner. "Det finns en mängd

kemikalier nedgrävda i Alaska, eftersom man trodde att det var ett bra sätt att göra sig av med farliga ämnen."

"Den ansvariga har påstått att den senaste upptäckta soptippen enbart innehåller hushållssopor, vilket är löjväckande," säger Stacey Fritz. "Med tanke på Fort Greelys historia som testplats för kemiska och biologiska stridsmedel, finns det all anledning att tro att det förekommer en hel del farliga ämnen i marken. Liksom att markytan har förorenats av alla tester."

På god väg

Gifttunnor och soptippar till trots, är arbetet med missilanläggningen på god väg. "Tack vare att den senaste vintern varit så mild ligger vi väl till," säger Rick Lehner. "Ett par silos är redan på plats, och den sjätte och sista kommer att vara klar i slutet av februari nästa år."

Till nästa höst är det meningen att här ska finnas sex missilsilos. ett år senare ytterligare fyra, samtidigt som Vandenberg flygbas i södra Kalifornien ska förses med sex silos.

Däremot saknas ännu flera av de tekniska komponenterna i systemet. Det gäller till exempel bärraketerna till den

kill vehicle som är tänkt att skjutas upp från Fort Greely för att i hög hastighet och på hög höjd kollidera med en inkommande, fiendtlig missil.

"Under sommaren testar vi ett par nya raketer, som tidigare använts för att skjuta upp kommersiella satelliter, för att se om de är användbara också för det här ändamålet," säger överstelöjtnant Lehner.

"Anläggningen vid Fort Greely kommer säkert att stå klar till nästa höst," tror Stacey Fritz från *No Nukes North*. "Även om flera väsentliga delar av missilförsvaret ännu saknas."

"Bärraketerna existerar således inte; dessutom talas det numera tyst om det rymdbaserade, infraröda satellitsystemet, som skulle finns både på hög och låg höjd, och som enligt Pentagon skulle vara det första steget i ett trovärdigt missilförsvar. Detta existerar inte heller. Ändå kommer man att sjösätta systemet."

"De kommer att göra allt för att ha anläggningen vid Fort Greely klar att invigas inför nästa presidentval, även om det sker med icke-existerande bärraketer!"

Text & bild:
CLAES ANDREASSON
Los Angeles.

Prestigefyllt pris till Sascha

Alexander Emelyanenkov (Sascha), rysk journalist, god vän och supporter till SLMK sen många år, har nyligen, vid en TV-sänd ceremoni, fått det prestigefyllda Artem Borovikpriset för sin undersökande journalistik. Priset delades även ut till Michail Gorbatjov för hans införande av perestrojka och för att han initierade den demokratiska processen i Ryssland.

Sascha har under många år hjälpt oss till en enastående mediatäckning i Ryssland. Våra senaste besök har fått helsides uppmärksamhet i pressen och i somras sändes den TV-diskussion om den mänskliga faktorn med Lloyd Dumas och Christia Vigre Lundius som även initierats av Sascha.

KLAS LUNDIUS

Foto: K. LUNDIUS

NATO- högkvarteret i Bryssel

I slutet av maj genomfördes ett dialogseminarium på NATO-högkvarteret i Bryssel. Temat var hur man verifierar destruktion av massförstörelsevapen. Den här gången var det en liten IPPNW-delegation, förstärkt av Kenneth Boutin från Vertic. Denna ideella organisation arbetar för verifikation som förtroendeskapande åtgärd, något som kan öka möjligheten att internationella avtal efterlevs (www.vertic.org).

Verifiering

Kenneth Boutin inledde med att motivera varför verifiering av förstörande av massförstörelsevapen är en förutsättning för efterlevnaden av ingångna internationella avtal. Vertic har noterat att USA blivit mer avståndstagande till verifiering under den nuvarande presidenten. Hur ska vi åstadkomma att USA åter engageras, genom den kanadensiska regeringen? Representanter för NATO förklarade att NATO bara är en militär organisation vars huvuduppgift är försvar, och därmed varken har någon policy eller ansvar för verifiering av nedrustning. Trots att NATO är en militär organisation är den politiskt styrd och den egna synen var därför att "mer NATO ger mer fred i världen".

Existerande kärnvapen i NATO-länder

Frånsett USA, Storbritannien och Frankrike som har rätt att själva utlösa sina kärnvapen, har NATO-länder med kärnvapen på sitt territorium ingen makt över dem, utan de ägs och avskjuts av USA. Eftersom de länder som lagrar kärnvapen på sina territorier *inte* deklarerat att de vill bli av med dem uppfattar NATO det som om staterna vill ha dem kvar. När man möts verkar de amerikanska militärerna ha den något förenklade och cyniska synpunkten att kärnvapen ger "större smäll för pengarna" ("better boom for the bucks"). Eftersom de europeiska militärerna anser att kärnvapen oberoende av storlek inte är militärt användbara, så talar heller inte europeiska NATO om "taktiska" kärnvapen. Den termen ingår bara i det amerikanska språkbruket rörande kärnvapen.

JAS-Gripen

Ungern har beslutat köpa in JAS-Gripen från Sverige. För ett år sedan frågade jag höga ungerska militärer på ungerska försvarsministeriet om dessa plan kunde bestyckas med kärnvapen (Infobladet nr 91, 2002). Affären

skulle då vara ett brott mot NPT (icke-spridningsavtalet). Man gav undvikande svar och hänvisade till NATO i Bryssel. Därför var det nu naturligt att ta upp frågan och jag fick följande förklaring: det saknas en gemensam NATO-standard för bestyckning av flygplan; det är bara amerikanska bombplan i amerikanska flygvapnet som kan bära kärnvapen. Inga flygplan inom övriga NATO-länder, inte ens de som köpts från USA, kan förses med kärnvapen. Därför är det inte heller något brott mot NPT att sälja amerikanska stridsplan till andra länder.

Nya kärnvapen

Nya vapen s.k. minikärnvapen (från lägsta kritiska massa på 0,2 kton upp till 10 kton) eller bunkersprängare kan bara utvecklas av USA och helt oberoende av vad NATO har för åsikt i frågan. Den 4 augusti 2003 kommer ett viktigt möte att hållas i Omaha, Nebraska för att bland annat diskutera utvecklingen av dessa nya kärnvapen med toppföreträdare från både amerikanska regeringen och militären. NATO kommer förstås att skicka höga representanter till detta möte. Här finns en källa till en viss irritation då de flesta NATO-länder är kritiska till den här kärnvapenutvecklingen. NATO verkar klucket då man in riktigt vet om Omaha-mötet ska betraktas som internt amerikanskt. Däremot är bedömningen på NATO-högkvarteret i Bryssel att det inte kommer att finnas politiskt intresse i Europa att byta ut de existerande kärnvapnen mot nyutvecklade.

Framtiden för NATO

Man förutsåg att NATO och Ryssland i framtiden kommer att kunna samarbeta mot terrorism. De högst prioriterade frågorna inom NATO den närmaste tiden är konsultationer med de nya medlemsstaterna, att bygga upp försvarsmateriel mot kemiska och biologiska vapen (skyddsdräkter, vaccin m.m.) och att utbilda militären mot eventuellt terroristangrepp med kemiska och biologiska vapen. Kärnvapenfrågan är just nu nedprioriterad.

MARTIN TONDEL
martin.tondel@slmk.org

Foto: M. TONDEL

IPPNW-delegationen på café.

Pressmeddelande från Svenska Läkare mot Kärnvapen i anledning av mordet på utrikesminister Anna Lindh

Foto: ANETTE ANDERSSON

Några timmar innan Sveriges utrikesminister Anna Lindh högg ner av en mördare nåddes jag av ett e-brev från en medlem i Svenska läkare mot kärnvapen. ”Vi bör höra oss för med Anna Lindh beträffande vad den svenska regeringen tänker göra under hösten för kärnvapenedrustningen”. Så var det. Det var naturligt att vända sig till henne direkt. Vi kände hennes engagemang för freden, hon visste att kärnvapenedrustning var en ödesfråga för mänskligheten, idag liksom under det kalla kriget.

Hon var en ovanlig politiker. Jag minns ett av hennes tal vid ett möte om kärnvapen i FN-huset. Efter många gråa kostymer och traditionella, till intet förpliktande, diplomatiska tal, stod hon där i talarstolen i sin röda dräkt, med sitt livliga kroppsspråk, med sina tydliga krav på stormakterna att genomföra löftena om kärnvapenedrustning. Jag tyckte mig se hur hennes kinder

blossade. Åhörarna lystrade till en levande människas engagemang för freden, plötsligt fanns hopp och vilja.

Denna bild av henne har många. En amerikansk säkerhetspolitisk expert vi träffade i senatshuset log uppskattande när han talade om Anna Lindh: ”Hon säger vad hon menar. Hon är tydlig. Och hon är den enda utrikesminister som ibland har med sig barnen till ett ministermöte”. Den amerikanske utrikesministern Colin Powell talade gärna varmt om henne. Jag tror han gärna skulle ha låtit sig övertygas av hennes argument, om den politiska atmosfären i Washington gjort det möjligt.

Den svenska regeringen och framför allt Anna Lindh har varit mycket aktiv för kärnvapenedrustningen, i FN-utskott, i New Agenda Coalition, som är en grupp av stater som försöker finna en väg för kärnvapens avskaffande, och framför allt i dip-

lomatiska kanaler. Nyligen tog Anna Lind tillsammans med Greklands utrikesminister ett initiativ i EU för att finna vägar för kärnvapens avskaffande.

Vi som arbetar för att förhindra kärnvapenkriget, den slutliga dårskapen, har förlorat en av de viktigaste och mest uthålliga politikerna i fredsarbetet. Den svenska regeringen hedrar hennes minne bäst genom att fortsätta hennes arbete för kärnvapens avskaffande.

*Gunnar Westberg
Ordförande,*

*Svenska läkare mot kärnvapen,
den svenska föreningen inom
International Physicians for the
Prevention of Nuclear War,
mottagare av Nobels
Fredspris 1985.*

<gunnar.westberg@slmk.org>

INTERNATIONELL UTBLICK

Red Inge Axelsson
Frösön (inge_axelsson@yahoo.se)

”One of the several paradoxical aspects of the mass killings of 11 September 2001 has been that, while brutally demonstrating the reality of an interconnected world, they have bred policy perceptions and agendas which risk becoming increasingly West-centric.”

*Alyson JK Bailes i företalet till
”SIPRI Yearbook 2003”
Oxford University Press 2003*

Militära konflikter 2002

Under 2002 kunde man räkna in 21 större militära konflikter runt om i världen. Konflikten mellan Indien och Pakistan var den enda militära konflikten mellan länder. Övriga konflikter var inrikeskonflikter. Under de 13 år som gått sedan kalla kriget har 58 större militära konflikter ägt rum.

*Eriksson M, Sollenberg M,
Wallenstein P. Patterns of major
armed conflicts, 1990-2002.
SIPRI Yearbook 2003.
Oxford University Press, 2003.*

Icke-spridningsavtalet

Icke-spridningsavtalet (Non-Proliferation Treaty, NPT) innebär att kärnvapenmakterna inte ska sälja eller ge kärnvapen till andra länder utan istället successivt nedmontera sina egna kärnvapen. Det granskas nu under förberedelserna inför 2005 års granskningsmöte. De senaste årens försiktiga framsteg i NPT-arbetet hotas nu:

- Nordkorea drog sig ur NPT i januari i år och startade upp sina anläggningar för produktion av plutonium;
- Indien och Pakistan är inte medlemmar i NPT och har utväxlat hotelser många gånger sedan de blev kärnvapenländer 1998 och fler än en

miljard människor på den indiska subkontinenten utsätts nu för ett ökande kärnvapenhot;

- USA lovade vid granskningskonferensen år 2000 att göra sig av med kärnvapnen men under George W Bush har man istället börjat en ny upprustning av kärnvapen, bl.a. genom att börja utveckla ”bunker busters” som kan tränga djupt ned i marken innan de exploderar.

Det finns uppenbar risk för att USA kommer att överge det moratorium för kärnvapenprov som fungerat i över 10 år. Den dubbla standard som nu gäller i USA:s utrikespolitik – att kärnvapen i väst är bra men i resten av världen farliga – kommer inte att accepteras av resten av världen.

IPPNW stödjer flera rekommendationer från granskningskonferensen år 2000:

- sätt det fullständiga provstoppsavtalet i kraft (the Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT);
- förhandla och inför en verifierbar kärnvapenkonvention;
- tag bort existerande kärnvapen från hög beredskap (”de-alerting”);
- tillämpa restriktioner för klyvbart material;
- fortsätt utveckla kärnvapenfria zoner jorden runt;
- minska beroendet av kärnkraft och satsa på förnyelsebara energikällor;
- ge IAEA resurser för att spåra upp kärnvapen och minska deras aktivitet för att sprida kärnkraft.

*IPPNW at the 2003 NPT PrepCom:
<www.ippnw.org/NukeNPTPrepCom2003.html>*

*Stanley R, Kraig MR. The NPT:
Can this treaty be saved?*

*Bulletin of the Atomic Scientists
Sept/Oct 2003, p. 59-65.*

*SIPRI Yearbook 2003.
Oxford University Press 2003.*

*Rotblat J. The nuclear issue: where
do we go from here?
Med Confl Surviv 2003; 19 (1): 4-16.*

För den som vill följa utvecklingen i Nordkorea rekommenderas BBC World Service:

<www.bbc.co.uk/worldservice/index.shtml>

”Mixing bugs and bombs”: Blanda bakterier och bomber

Biologiska vapen graderas i fyra farlighetsnivåer (Biosafety levels, BSL). BSL-1 är minst farlig; BSL-4 är farligast. Till BSL-4 hör mikroorganismer som vi inte har bot mot, t.ex. Ebola-virus och Marburgvirus. Till BSL-3 hör bl.a. mjältbrands- och pestbakterier. I USA låter man nu kärnvapenlaboratorierna ta över ”forskning” om organismer som hör till BSL-3 och BSL-4. Efter attentatsdagen 11 september 2001 anslag amerikanska kongressen snabbt 6 miljarder dollar till ”biodefense”, något som startade en kapplöpning om anslag mellan institutioner som smittskyddsinstitutet CDC, nationella medicinska forskningsinstitutet NIH, läkemedelsverket FDA etc. Kärnvapenlaboratorierna blev vinnare, men deras kompetens ifrågasätts.

*Kelley M, Coghlan J.
Mixing bugs and bombs.
Bulletin of the Atomic Scientists
Sept/Oct 2003 p. 24-31.*

Kärnvapenstatistik

USA beräknas nu ha 7 650 aktiva kärnvapenstridsspetsar, Ryssland 8 200, Storbritannien 200, Frankrike 350 och Kina 400. Detta och mycket annat kan man läsa i tabellerna i ”Nuclear Notebook”.

*Bulletin of the Atomic Scientists
Sept/Oct 2003 p. 71-72.*

Barn och strålningskatastrofer

Den amerikanska barnläkarföreningens miljöhälsokommitté har utfärdat rekommendationer för vad barnläkarna ska göra efter att ett kärnvapen exploderat, eller en kärnreaktor

läckt radioaktivitet, eller om radionuklider spridits på andra sätt, oavsiktligt eller efter en terroristattack. Rekommendationerna ger sedvanliga råd om kaliumjodidtabletter och psykologiska åtgärder.

*American Academy of Pediatrics
Committee on Environmental Health.
Radiation disasters and children.
Pediatrics 2003; 111:1455-66.*

Farväl, Medicine & Global Survival

”Medicine and Global Survival” (M&GS) försvann som tryckt tidskrift 2000. Det sades att denna IPPNW:s tidskrift eventuellt skulle fortsätta som elektronisk tidskrift men jag har inte sett till den – har någon annan gjort det? Artiklarna finns emellertid sparade på adressen <www.ippnw.org/MGS>.

Jag väljer att läsa en artikel av Lloyd J. Dumas, professor i polisk ekonomi vid University of Texas, som bygger på ett föredrag som han höll på ett SLMK-seminarium i Stockholm i no-

vember 2000. Dr Dumas skriver om sitt favoritämne: hur lätt katastrofala misstag kan begås av personer som visserligen är välutbildade och testade på olika sätt, men som blir uttråkade av att t.ex. vänta år ut och år in på ett kärnvapenattentat, som söker tröst för tristessen i alkohol och droger, eller som fixeras vid visst tänkande och misstolkar de korrekta informationer som flyter in. Dumas diskuterar de mänskliga missgreppen bakom jumbojetkollisionen på Teneriffa 1977 som krävde 577 liv, nedskjutningen av en koreansk civil jumbojet över Sovjetunionen 1983 (269 döda) och av en iransk civil jumbojet över Persiska Viken 1988 (nästan 300 döda).

Dumas slutsats är den enda rimliga: Det enda säkra sättet att förebygga kärnvapenkatastrofer är att eliminera alla kärnvapen.

Dumas LJ. Why mistakes happen even when the stakes are high: the many dimensions of human fallibility. Medicine and Global Survival 2000; 7(1):12-19.

Vi är tystade

Flera av dem jag refererat ovan klagar över att kärnvapnen nu glöms bort när krig och fred diskuteras. Den enda stormakten – USA – dominerar debatten som därför handlar om mjältbrand och andra hot som jämfört med kärnvapen är betydelselösa.

En titt i Medline och i de fyra stora allmänmedicinska tidskrifterna (the Lancet, BMJ, JAMA och NEJM) styrker tyvärr att kärnvapen anses ointressanta: Hiroshima- och Nagasaki-dagarna förbigås med tystnad (reservation för att jag haft tekniska svårigheterna med Lancet). För ett eller två decennier sedan kunde JAMA m.fl. tidskrifter fyllas med artiklar om kärnvapen i början av augusti men nu nämns inte Hiroshima, Nagasaki eller kärnvapen.

Vad göra?

Källor

Medline har sökts för ”nuclear AND weapon* OR nuclear AND war” och innehållsförteckningen för vissa tidskrifter har lästs igenom.

SLMK uppvaktar Rysslands ambassadör

Det var en dag i slutet av maj som vi tre från SLMK, Hans Levander, Leonore Wide och jag, besökte Rysslands ambassad.

Vi togs emot av ambassadör Nikolay I. Sadchikov och hans rådgivare Vladimir Orekhovskiy. Kaffe och te dukades fram i en stor ljus sal med försommarens grönska utanför de höga fönstren. Efter att vi presenterat vår förening och IPPNW berättade Hans om det nyligen genomförda dialogmötet i Moskva med ”Human Factor”-tema. Sedan tog Hans fram en karta från Baltic University som visar Östersjöregionen indelad efter hav och vattenvägar – alltså inga nationsgränser, vilket ambassadören förtjust noterade.

Vi fick intrycket att ambassadören var genuint intresserad i SLMKs/IPPNWs centrala budskap och av ökade kontakter mellan Ryssland och övriga Europa. Hans berättade också lite om

Life-Link-projektet. Samtalet varade ca 1,5 timme och vi hade goda möjligheter att lägga fram våra synpunkter på kärnvapenproblematiken.

På utvägen fick vi besöka deras lilla museum med föremål från Aleksandra Kollontajs tid som rysk ambassadör i Sverige på 1940-talet.

MEIT KRAKAU
meit.krakau@slmk.org

SLMK-gruppen i soffan och Rysslands ambassadör Nikolay I Sadchikov.

DLMKs BESTYRELSE

Formand:
Povl Revsbech
Langdalsvej 40 , 8220 Brabrand
Tlf. 86 26 47 17
E-mail: revsbech@dadlnet.dk

International councillor:
Anton Aggernæs
Gyvelholm 50 , 2830 Virum
Tlf. 38 34 35 07
E-mail: aggernaes.a@dadlnet.dk

Deputy councillor:
Jacob Obbekjær
Lundedammen 42 , 2605 Brøndby
Tlf. 36 75 13 10
E-mail: obbekjar@dadlnet.dk

Deputy councillor, redaktør:
Klaus Arnung
Kæmpehøvej 3 , 2950 Vedbæk
Tlf. 45 66 11 81
E-mail: k.arnung@dadlnet.dk

Kasserer:
Niels Dahm
Hovedvej 14 , Avernakø ,
5600 Fåborg
Tlf. 62 61 83 61
E-mail: n.dahm@privat.dk

Studenterrepræsentant:
Cæcilie Buhmann
Tagensvej 15 , 2200 København N
Tlf. 35 37 02 02 – 202
Mobil-tlf. 26 18 95 06
E-mail:
cbuhmann2002@yahoo.com

DLMKs sekretariat:

c/o Povl Revsbech
Tlf. 86 26 47 17
E-mail: revsbech@dadlnet.dk

Medlemskab opnås ved indbetaling
af årskontingent på Giro 8 03 91 00
300 Dkr for læger og pensionister
100 Dkr for studenter
200 Dkr for støttemedlemmer

DLMKs hjemmeside: www.dlmk.dk

Valberedningens förslag till SLMKs STYRELSE 2003 – 2004

Ordförande: **Gunnar Westberg**, Solbänksgränd 9,
413 19 Göteborg, tel 031-82 63 92 (b),
tel 031-342 25 16 (a),
e-post: gunnar.westberg@slmk.org

Vice ordf: **Frida Sundberg**, Södra Strandvägen 1A,
832 43 Frösön, tel 063-12 74 20,
e-post: frida.sundberg@slmk.org

Mats Hogmark, Gruvgatan 33,
791 62 Falun, tel 023-138 18,
mobiltel 0709-515 272,
e-post: mats.hogmark@slmk.org

Sekr: **Meit Krakau**, Danarövägen 19,
182 56 Danderyd, tel 08-753 13 50,
fax 08-755 78 55,
e-post: meit.krakau@slmk.org

**Medl-
ansvarig:** **Kent Nordqvist**, Åsbyvägen 7,
tel 019-23 44 64,
e-post: kent.nordqvist@slmk.org

Övriga

Ordinarie

Gösta Alfvén, Svartensgatan 20, 116 20 Stockholm,
tel 08-643 47 02 + fax efter telefonanmälan
e-post: gosta.alfven@slmk.org

Anna Hellman, Daljunkaregatan 12 nb, 791 37 Falun,
tel 023-180 90, e-post: anna.hellman@slmk.org

Hans Levander, Vårdkasvägen 11, 756 55 Uppsala,
tel 018-32 43 47, fax 018-32 00 84,
e-post: hans.levander@slmk.org

Monika Palmgren, Slottsvägen 6, 169 69 Solna,
tel arb 08-578 354 28, e-post: monika.palmgren@slmk.org

Anneli Schmauch, Språkgränd 1, 907 33 Umeå,
tel 090-19 91 48, fax 090-785 17 17 (a),
e-post: anneli.schmauch@slmk.org

Martin Tondel, Lekparksvägen 2, 582 75 Linköping,
tel 013-39 64 74, e-post: martin.tondel@slmk.org

Leonore Wide, Ljuskärsvägen 35, 133 31 Saltsjöbaden,
tel 08-717 65 17, e-post: leonore.wide@slmk.org

Richard Fristedt, Kastanjegatan 6 a, 3 tr, 223 59 Lund,
tel 046-123 552, e-post: richard.fristedt@slmk.org
(stud repr)

Suppleanter

Nelli Jonasson-Filippova, Börstorpögatan 25A,
541 31 Töreboda, tel 0506-103 48,
e-post: nelli@slmk.org

Jan Larsson (Infobladsansvarig),
Linnégatan 2G, 753 32 Uppsala, tel 018-14 62 12,
e-post: jan.larsson@slmk.org

Bengt Lindell (IT/kommunikationsansvarig),
Bättre Tidens Gränd 18, 393 59 Kalmar,
tel + fax 0480-201 84, mobiltel 070-647 23 47
e-post: bentg.lindell@slmk.org

Kent Nordqvist, Åsbyvägen 7, 703 75 Örebro,
tel 019-23 44 64, e-post: kent.nordqvist@slmk.org

Annika Rydberg, Fredrikshögsgatan 1, 903 36 Umeå,
Tel 090-77 64 99, e-post: annika.rydberg@slmk.org

Anna Sjögren, Margaretavägen 3L:223, 222 40 Lund,
tel 046-39 31 58, e-post: anna.sjogren@slmk.org

Christina Vigre Lundius, Håkantorpsmölla,
284 91 Perstorp, tel 0435-347 31, fax 0435-353 27,
e-post: christina.vigre.lundius@slmk.org

John Henriksson, Hertig Karlsg. 11A, 582 21 Linköping,
tel 013-12 92 60, mobiltel: 0733-42 31 10 (stud repr)
e-post: john.henriksson@slmk.org

Revision

Auktoriserad Revisor

Jan Anders Nilsson, Öhrlings PricewaterhouseCoopers,
Box 1215, 251 12 Helsingborg, tel 042-37 72 00,
e-post: jan-anders.nilsson@se.pwcglobal.com

Auktoriserad Revisor, suppleant

Jonas Grahn, Öhrlings PricewaterhouseCoopers,
Torsgatan 21, 113 97 Stockholm, tel 08-555 330 00,
e-post: jonas.grahn@se.pwcglobal.com

Föreningsrevisor

Bengt Larsson, Storgatan 70, 824 00 Hudiksvall,
tel 0650-164 12, e-post: bentg.larsson@slmk.org

Föreningsrevisor Suppleanter

Ylva Stjernholm, Tomtebogatan 10 2tr, 113 39 Stockholm,
tel 08-31 63 81

Kristina Olofsson, Varvsgatan 36, 824 00 Hudiksvall,
tel 0650-102 56, e-post: kristina.olofsson@slmk.org

Kassör/Kanslichef:

Klas Lundius, Håkantorpsmölla, 284 91 Perstorp,
tel 0435-351 58, fax 0435-353 27, mobiltel 070-520 83 58
e-post: klas.lundius.@slmk.org

Valberedningen har utgjorts av:

Sammankallande:

Vendela Englund-Burnett, Mimergatan 13,
654 60 Karlstad, tel + fax 054-21 29 42,
e-post: vendela@slmk.org

Eva Olivecrona, Tegnérsgatan 7, 111 40 Stockholm,
tel 08-411 12 49, fax 08-20 50 23, e-post:
eva.olivecrona@slmk.org

Sara Smedegård, Rackarbergsgatan 40:470,
752 23 Uppsala, tel 018-50 23 25,
e-post: sara.smedegard@slmk.org (stud repr)

Missa inte ett besök i Norrland!

Kom till Umeå 5 – 7 december!

Foto: J. LINDMARK

Vi planerar att arrangera höstmötet i samarbete med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

- ☆ Fredag kväll träffas vi för öppet styrelsemöte och middag.
- ☆ På lördagen planerar vi studiebesök och föreläsningar. På kvällen gemensam middag och något annat ...
- ☆ Söndag förmiddag årsmötesförhandlingar. Sedan gemensam lunch.

För ett mer detaljerat program, se sidan 21. Se även SLMK's hemsida!

Anmälan senast 10 november
till Klas Lundius per telefon 0435-351 58
eller e-post klas.lundius@slmk.org.